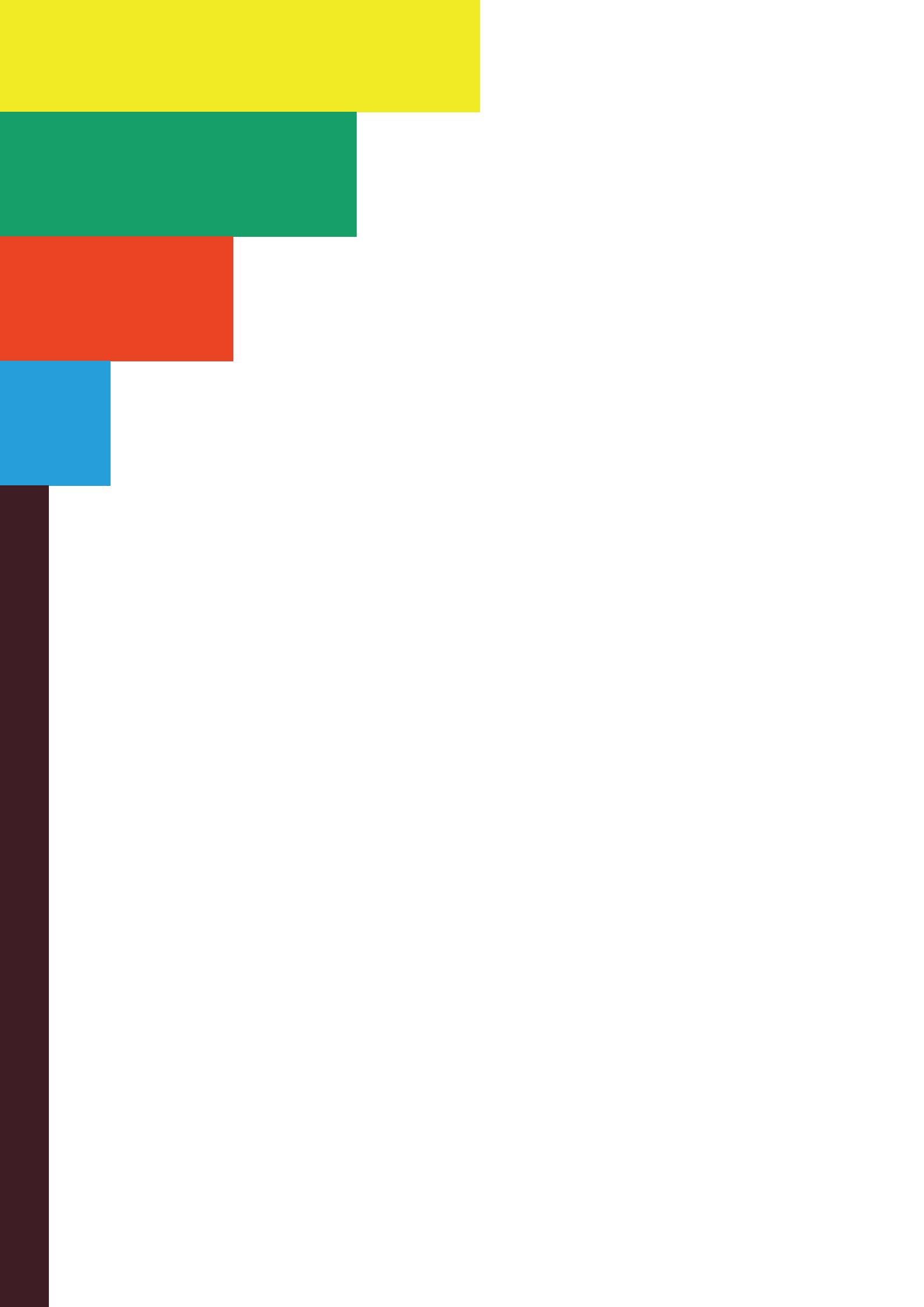

SERVIS ILI PREPREKA, PRAVO ILI OBAVEZA:

Analiza postupaka i sporova
pokrenutih od strane OSI
pred državnim organima

SERVIS ILI PREPREKA, PRAVO ILI OBAVEZA:

**Analiza postupaka i sporova pokrenutih od
strane OSI pred državnim organima**

Jun, 2021.

Impressum

Izdavač:

Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore

Za izdavača:

Marina Vujačić

Autori/ke:

Boris Marić

Marina Vujačić

Tijana Živković Petraković

Saradnica:

Dragana Sokić

Dizajn:

Gavro Kračković

Štampa:

Lapis stamparija

Tiraž:

150 primjeraka

Podgorica, 2021.

CIP - Каталогизација у публикацији

Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-803-06-3

COBISS.CG-ID 19796996

Sadržaj:

I – PREDGOVOR	6
1. O projektu.....	6
2. Svrha Analize.....	6
UVOD	7
II – UPRAVNI POSTUPAK	10
1. Upravni postupak.....	10
1.1. Načela u upravnom postupku.....	10
1.2. Pojam upravnog akta.....	11
1.3. Studija slučaja - putokaz kroz upravni postupak - Primjer iz prakse: R. P.....	13
III – UPRAVNI SPOR	17
2. Upravni spor.....	17
2.1. Pokretanje upravnog spora.....	18
2.2. Sredstva protiv pravosnažne odluke.....	20
2.3. Pravne posljedice poništenja.....	21
2.4. Studija slučaja – putokaz kroz upravni spor / Primjer iz prakse: S. LJ.....	22
2.5. Studija slučaja – putokaz kroz upravni spor / Primjer iz prakse: G. S.....	24
2.6. Studija slučaja – putokaz kroz upravni spor / Primjer iz prakse: D. J.....	24
IV – PRESJEK POKRENUTIH POSTUPAKA I NJIHOVI ISHODI	25
V – SUMARNI PRIKAZ STATISTIKE	49
VI – PREPORUKE I ZAKLJUČCI	56
Literatura	58
O autorima/kama	59

I – PREDGOVOR

1. O projektu

Projekat *Osuije(S)t(l)i diskriminaciju OSI* ima za **cilj** doprinijeti podizanju nivoa svijesti i znanja o pravima osoba s invaliditetom (OSI) i smanjenju stepena diskriminacije OSI u Crnoj Gori, kroz **specifične ciljeve** koji se odnose na: *povećanje informisanosti i znanja OSI o načinima ostvarivanja svojih prava, kao i mehanizmima zaštite od diskriminacije u Crnoj Gori, i doprinos informisanju i osnaživanju OSI, aduokata, sudija, zaposlenih u tužilaštvu i medija o obavezama i garancijama koje proizilaze iz međunarodnih dokumenata o pravima OSI, a prije svega iz Konvencije UN o pravima OSI.*

Projektom su obuhvaćene sve osobe s invaliditetom (prioritetno žene s invaliditetom), advokati, sudije, sudski savjetnici, zaposleni u tužilaštvu, javni i privatni mediji (novinari, radio i TV reporteri, žurnalisti, urednici redakcija i portala), porodice OSI, organizacije OSI, pojedinci, građani, mediji, koji će biti podstaknuti da stečena znanja iz ove oblasti primenjuju u praksi.

Ciljevi projekta se ostvaruju kroz: *organizovanje treninga za OSI o upravnom postupku i upravnom sporu, analizu o efikasnosti i ishodima upravnih postupaka i sporova OSI pred državnim organima i sudom, organizovanje treninga za aduokate, sudije i zaposlene u tužilaštvu o pristupu praudi OSI, treninga o izuještavanju medija baziranim na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima, pružanje besplatnog pravnog savjetovališta za OSI, promotivne aktivnosti i podaktivnosti u okviru medijske kampanje (izradu lifleta o upravnom sporu i upravnom postupku za OSI, izradu Leksika na ključnih pojmove u oblasti ljudskih prava OSI, završnu konferenciju o postupcima pred organima i pristupu praudi za OSI).*

Aktivnosti projekta realizovane su u okviru konkursa za NVO raspisanoj od strane **Ministarstva za ljudska i manjinska prava**, sadašnjeg **Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava** u oblasti zaštite lica s invaliditetom od diskriminacije i promociji jednakosti u 2020.

2. Svrha Analize

Analizom postupaka i sporova pokrenutih od strane osoba s invaliditetom pred državnim organima i sudom želi se doprinijeti povećanoj informisanosti i znanju osoba s invaliditetom (primarno žena s invaliditetom kao dodatno i specifično ugroženih) o upravnom postupku i upravnom sporu i mehanizmima zaštite prava OSI, većem broju novopokrenutih postupaka pred državnim institucijama i sudovima i ostvarivanja prava OSI.

Analiza obuhvata teorijski aspekt upravnog postupka i upravnog spora, uključujući načela u upravnom postupku, pojam upravnog akta, postupak pokretanja upravnog postupka i upravnog spora, rokove, pravne ljekove i sl. Osim teorijskog odnosno zakonodavnog aspekta, Analiza obuhvata i analizu efikasnosti i uspješnosti, odnosno ishoda upravnih postupaka i upravnih sporova u praksi s posebnim naglaskom na oblast socijalne zaštite, kao oblast u kojoj OSI pokreću najveći broj postupaka, a od čijih ishoda često zavisi i mogućnost ostvarivanja prava u drugim oblastima.

Analiza se bavi procedurom, trajanjem postupka, zakonitošću odluka i krajnjim ishodima

postupka. U okviru Analize prikazani su podaci o ukupnom broju postupaka pokrenutih 2016., 2018. i 2020. u cilju ostvarivanja prava na dodatak za njegu i pomoć i prava na ličnu invalidninu, kao najznačajnijih s aspekta invalidnosti kao osnova za ostvarivanje prava. Podaci su dobijeni kroz zahtjeve za slobodan pristup informacijama upućene nadležnim centrima za socijalni rad, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Upravnom суду Crne Gore. Neki postupci koji su pokretani od strane OSI posredstvom besplatnog pravnog savjetovališta UMHCG i advokatske kancelarije "Terzić-Živković" razmatrani su kao posebne studije slučaja.

Osim toga, u uvodnom dijelu, radi adekvatnijeg razumijevanja pristupa pravima, odnosno garancijama prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite s posebnim naglaskom na materijalna davanja dat je i osvrt na zakonodavni okvir u ovoj oblasti, njegovu restiktivnost, nepravednost, nepravičnost i diskriminatore odredbe, odnosno prakse, kako bi se na kraju adekvatnije razumjele i objasnile i upravne odluke, odnosno predmeti koji su navedeni kao studije slučaja. UMHCG je u toku 2021. pripremilo i Ministarstvu finansija i socijalnog staranja uputilo [Inicijativu za izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti](#) posebno u cilju garancija prava u duhu modela pristupa invaliditetu zasnovanog na ljudskim pravima, umjesto trenutnog pristupa zasnovanog na medicinskom i funkcionalnom modelu pristupa invaliditetu. O modelima pristupa invaliditetu i posljedicama primjene različitih modela pristupa možete se informisati i u [Leksikonu ključnih pojmova u oblasti ljudskih prava OSI](#).

UVOD

Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, kao matični zakon u oblasti socijalne zaštite, propisuje dvije vrste prava i to prava na materijalna davanja i prava na usluge socijalne i dječje zaštite. Ovaj Zakon je tek 2013. pored prava na materijalna davanja jednako garantovao prava na usluge socijalne i dječje zaštite. Raniji sistem socijalne zaštite imao je u fokusu zbrinjavanje korisnika, pomoć u zadovoljavanju osnovnih potreba (ali isključujući i najmanji stepen autonomije korisnika i upravljanja podrškom koja se prima od drugih), ali ne i aktivaciju i podršku za samostalan život. U tom smislu, finansijski teret sistema socijalne i dječje zaštite bio je ogroman, a njegova isplativost niska, uz dodatnu zavisnost korisnika od sistema i materijalnih davanja kojima nijesu mogle biti zadovoljene nekada ni osnovne potrebe, a kamoli one proistekle iz invaliditeta (što je obaveza koju prepoznaje član 28 Konvencije). Bez obzira na činjenicu da je od primjene Zakona prošlo osam godina praksa se nije značajno promijenila jer je pristup tretiranja prava i njihove svrhe, kao i većina podzakonskih akata ostala nepromijenjena, bez navedenih ciljeva prava i njihovih željenih ishoda.

Međutim, i sada se čini spornim što se propisuje da je socijalna i dječja zaštita **djelatnost** kojom se obezbjeđuju i ostvaruju mjere i programi namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju prevenciju, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku, čime se matičnim i materijalnim Zakonom sužava djelatnost socijalne zaštite u odnosu na ono što je ona u teoriji, ali se i potvrđuje da sistem samo pruža podršku onima koji su u izuzetno nepovoljnoj situaciji – materijalnoj i društvenoj (stanje socijalne potrebe i siromaštvo, nepovoljne porodične okolnosti), dok se i dalje sistematično i sistematski ne planiraju i ne preduzimaju mjere za prevazilaženje prepreka koje osobe s invaliditetom čine neravnopravnim, i koje u stvari i ograničavaju njihove pune potencijale, ali i kvalitetan život. S druge strane, navodi se da je **cilj socijalne i dječje zaštite** unapređenje kualiteta života i osnaživanje za samostalan i produktivan život pojedinca i porodice, zbog čega je dodatno neprihvatljivo da se Zakon ne sprovodi proaktivno jer se time ne postiže ni cilj Zakona. Iako je Zakon pretrpio neke izmjene podzakon-

ska akta su i dalje dominantno ostala u duhu medicinskog modela pristupa invaliditetu, a u nekim segmentima derrogiraju i sam Zakon i u potpunoj su suprotnosti s odredbama Zakona, sužavajući prije svega obim korisnika prava, propisujući rigidne uslove i pristupajući invaliditetu kao "ličnom zdravstvenom problemu", odnosno bolesti, pa tako i definišu prava na materijalna davanja, kao što su **dodatak za njegu i pomoć i lična invalidnina**, propisujući **medicinske indikacije za njihovo ostvarivanje kao jedini kriterijum** "utvrđivanja osnova za ostvarivanje prava".¹ Na taj način korisnici su često diskriminisani ne samo po osnovu invalidnosti, već i zdravstvenog stanja.

Tako su neke kategorije osoba s većim stepenom invalidnosti (procentom oštećenja) obuhvaćene materijalnim davanjima, i to uz rigoroznost uslova i procedure za ostvarivanje prava, dok osobe koje se smatraju „sposobnim za samostalan život i rad“ nijesu obuhvaćene nikakvom podrškom, niti pravima. Dakle, ne samo da država ne procjenjuje i ne pokriva sve troškove koji proističu iz iskustva invaliditeta, već i ne pruža podršku za osamostaljivanje i postavlja često rigidne strukture podrške. Uostalom sve do 2013. na snazi je bila norma koja je predviđala da pravo na ličnu invalidninu mogu ostvariti osobe „nesposobne za samostalni život i rad“ što potvrđuje prethodnu konstataciju da je invalidnost posmatrana kao bolest i nesposobnost sama po sebi. Nažalost, ni nakon usvajanja novog Zakona 2013. **nije definisan cilj prava na ličnu invalidninu** kao „kompezatornog“ prava po osnovu invaliditeta, odnosno kao naknada za neravnopravnost, već je odredba ostala restriktivna u značajnoj mjeri i ista održava i dalje medicinski i funkcionalni pristup invaliditetu, definišući da *pravo na ličnu invalidninu imaju osobe s „teškim“ invaliditetom* ne dajući ni definiciju invaliditeta, niti definiciju "teškog invaliditeta", već u podzakonskom aktu navodeći procente i (neke) dijagnoze, zanemarujući činjenicu da sva oštećenja nijesu nastala kao posljedica promjena zdravstvenog stanja, i dodatno potpuno zanemarujući društveni aspekt i prepreke koje neka osoba ima, odnosno s kojima se suočava, a iz kojih proizilazi potreba za podrškom, uključujući i finansijsku podršku, odnosno materijalna davanja. Pored toga, upravo ovo pravo (mada, što je još drastičnije, i prava na druga materijalna davanja) često su uslov ostvarivanja prava na usluge socijalne i dječje zaštite, kao i brojne druge vidove podrške sistema, što potvrđuje da se ograničenom broju OSI, uključujući svakako i djecu s invaliditetom, pruža bilo kakav vid sistemske podrške, dok se brojne potpuno izostavljaju i isključuju, čime se Konvencija UN o pravima osoba s invaliditetom ni dalje ne tumači, ne razumije i ne primjenjuje. Samo uslovljavanje prava na usluge prethodnim ostvarivanjem prava na materijalna davanja je neprihvatljivo, i nije zasnovano na **procjeni potreba, već na pretpostavci da su usluge samo potrebne osobama koje su značajno zavisne od pomoći drugih ili koje su ekonomski u nezavidnjem položaju**.

S druge strane, pravo na dodatak za njegu i pomoć osim po osnovu invalidnosti može se ostvariti i po osnovu promjena zdravstvenog stanja ("Pravo na dodatak za njegu i pomoć ima lice kome je zbog tjelesnih, mentalnih, intelektualnih ili senzornih oštećenja ili promjena u zdravstvenom stanju neophodna njega i pomoć da bi imalo obezbijeden pristup zadovoljavanju potreba". - član 33 Zakona), što znači da je jedino lična invalidnina pravo koje se ostvaruje isključivo po osnovu invalidnosti/invaliditeta.

Pritom, osim što je uslov za ostvarivanje prava na uslugu, i naknada za ličnu invalidninu, a ne samo naknada za dodatak za njegu i pomoć (drugog lica), se obustavljaju u toku smještaja u ustanovi dužeg od dva mjeseca, ukoliko država pokriva troškove tog smještaja, što još jednom potvrđuje da se društveni aspekt, odnosno invaliditet ne razmatra prilikom ostvarivanja ovog prava, već samo lični aspekt, odnosno invalidnost (oštećenje), te da se pravima ne pristupa s aspekta modela zasnovanog na ljudskim pravima, već funkcionalnog modela pristupa invaliditetu, koji predviđa da nejednake mogućnosti i potencijali proizilaze iz oštećenja, a ne iz prepreka koje društvo nameće i rigidnih struktura podrške, koje potom to društvo postavlja.

Na kraju, ali ne i poslednje Zakon predviđa da "Kada je u postupku za ostvarivanje prava na materijalno obezbijedenje, dodatka za njegu i pomoć, lične invalidnine i naknade zarade za rad sa

1 Detaljnije u [Analizi usluga za OSI i preporukama za unapređenje trenutnog stanja](#), UMHCG, 2021.

polovinom punog radnog vremena potrebno utvrđivanje smetnji u razvoju, nesposobnosti za rad, odnosno invalidnosti, centar za socijalni rad utvrđuje te činjenice na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja socijalno-ljekarske komisije.” Činjenica da komisija daje ocjenu, nalaz i mišljenje o “smetnjama u razvoju, nesposobnosti za rad, odnosno invalidnosti” potvrđuje dominantnost medicinskog i funkcionalnog modela pristupa invaliditetu i odsustvo razumijevanja fenomena invaliditeta, te razlike između invalidnosti (oštećenja kao ličnog svojstva) i invaliditeta (društvenog fenomena koji nastaje sadejstvom oštećenja s okolinskim barijerama i barijerama u stavovima).

Zbog navedenog, nije iznenadenje da u praksi sastav navedenih komisija, posebno pravostepene komisije pred centrom za socijalni rad, čine isključivo ljekari. Pored toga, praksa je pokazala da često “sjednici” ne prisustvuju potrebna tri člana, kako je propisano Zakonom, već samo jedan. Tako u praksi, na primjer, hirurg može dati “ocjenu, nalaz i mišljenje” o predmetu koji vodi, odnosno u kojem se odlučuje o pravima osobe s oštećenjem vida.

Takođe, osim što podzakonska akta propisuju procente i medicinske indikacije kao osnov za ostvarivanje prava neke kategorije OSI su potpuno izostavljene “iz spiska onih koji ispunjavaju uslove za ostvarivanje prava” bez obzira na visinu procenta oštećenja. Svakako bilo koje nabranjanje dijagnoza, pa čak i oštećenja (fizičkih, senzornih, psihosocijalnih, intelektualnih i rijetkih) bez jedinstvene liste i registra na nivou države je neprihvatljivo i uvijek će dovesti do nepravednih situacija u praksi.

Ovakav pristup pravima “pojašnjava” ili bolje reći razjašnjava kompleksnost, pravnu nesigurnost, i nepravednost postupka u ostvarivanju prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite, i pojašnjava uzroke načina vođenja upravnih postupaka u prvom i drugom stepenu, a koji su razrađeni u ovoj Analizi.

II – UPRAVNI POSTUPAK

1. Upravni postupak

Zakonom o upravnom postupku² uređuju se pravila po kojima su, u cilju ostvarivanja zaštite prava i pravnih interesa fizičkih lica, pravnih lica ili drugih stranaka, kao i zaštite javnog interesa, dužni da postupaju državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave, organi lokalne uprave, ustanove i drugi subjekti koji vrše javna ovlašćenja-javnopravni organi, kad, neposredno primjenjujući propise, odlučuju i preduzimaju druge upravne aktivnosti u upravnim stvarima.

Upravna stvar je svaka konkretna situacija u kojoj javnopravni organ, upravnim aktom odlučuje ili drugom upravnom aktivnošću utvrđuje ili na drugi način utiče na prava, obaveze ili pravne interese fizičkog lica, pravnog lica ili druge stranke, u smislu ovog Zakona, kao i svaka druga pravna situacija koja je zakonom propisana kao upravna stvar.

Upravne aktivnosti podrazumijevaju donošenje upravnih akata, zaključivanje upravnih ugovora, zaštitu korisnika usluga od opšteg interesa, kao i preuzimanje drugih upravnih aktivnosti u upravnim stvarima, u skladu sa zakonom.

Odredbe posebnih zakona kojima se, zbog specifične prirode upravnih stvari u pojedinim upravnim oblastima, propisuju neophodna odstupanja od pravila upravnog postupka, ne mogu biti u suprotnosti s načelima i ciljem ovog zakona, niti umanjivati nivo zaštite prava i pravnih interesa stranaka propisanih ovim zakonom.

1.1. Načela u upravnom postupku

Upravni postupak mora zadovoljavati sledeća načela.

Načelo zakonitosti i opravdanih očekivanja stranke, gdje javnopravni organ odlučuje i postupa u upravnoj stvari na osnovu zakona, drugih propisa i opštih akata.

Prilikom odlučivanja u upravnoj stvari, javnopravni organ vodi računa o ranijim odlukama koje je donio u bitno istovjetnim upravnim stvarima.

Kad javnopravni organ utvrdi da postoje posebne okolnosti koje ukazuju na potrebu promjene ranije zauzetog pravnog stava po određenom pitanju u upravnoj stvari, dužan je da to obrazloži.

Kad je javnopravni organ zakonom ovlašćen da u upravnoj stvari odlučuje po slobodnoj ocjeni, upravni akt mora biti donijet u granicama datog ovlašćenja, u skladu s ciljem zbog kojeg je ovlašćenje dato i u skladu s ranijim odlukama koje je javnopravni organ donio u bitno istovjetnim upravnim stvarima.

Načelo srazmjernosti znači da upravnom aktivnošću javnopravnog organa pravo stranke može biti ograničeno samo ako je to nužno da se postigne zakonom utvrđena svrha, ako je to srazmjerne cilju koji treba postići i ako se time ne krše ljudska prava i slobode.

Pravo stranke na pravnu zaštitu, gdje je važno istaći načelo aktivne pomoći stranci,

² **Zakon o upravnom postupku** ("Sl. list CG", br. 056/14 od 24.12.2014, 020/15 od 24.04.2015, 040/16 od 30.06.2016, 037/17 od 14.6.2017).

obavezu javnopravnog organa da bez izuzetka sprovodi ovo načelo, te poučava stranku o svim mogućim pravima koja može ostvariti pred javnopravnim organom.

Upotreba jezika i pisma u postupku znači da javnopravni organ upravni postupak vodi na crnogorskom jeziku. Međutim, ako stranka, odnosno drugi učesnik u upravnom postupku ne razumije crnogorski jezik, javnopravni organ je dužan da u upravnom postupku obezbijedi prevođenje toka postupka na njihov jezik ili jezik koji razumiju, kao i dostavljanje poziva i drugih pismena na njihovom jeziku i pismu.

Načelo ekonomičnosti i efikasnosti postupka znači da se upravni postupak mora voditi bez odugovlačenja i sa što manje troškova, ali tako da se pravilno i potpuno utvrde sve činjenice i okolnosti bitne za uspješno i potpuno ostvarivanje i zaštitu prava i pravnih interesa stranaka.

Načelo utvrđivanja istine znači da se moraju pravilno i potpuno utvrditi sve činjenice i okolnosti koje su od značaja za zakonito i pravilno odlučivanje o upravnoj stvari.

Načelo samostalnosti i slobodne ocjene dokaza je važno sa stanovišta potrebe da ovlašćeno službeno lice samostalno utvrđuje činjenice i okolnosti u upravnom postupku i na osnovu utvrđenih činjenica i okolnosti odlučuje o upravnoj stvari.

Načelo pribavljanja podataka po službenoj dužnosti, ili načelo interoperabilnosti obavezuje javnopravni organ da prilikom odlučivanja u upravnom postupku, po službenoj dužnosti vrši uvid, pribavlja i obrađuje podatke iz službenih evidencija i registara, koje vodi taj javnopravni organ, **odnosno drugi nadležni organ**, osim ako je pristup tim podacima ograničen u skladu sa zakonom. Primjedba o kojoj se mora razmišljati je evidentno, a nepotrebno pravljenje osnove za ograničavanje vođenja postupka.

Pravo stranke na izjašnjavanje štiti stranku i daje joj pravo da učestvuje u upravnom postupku radi utvrđivanja činjenica i okolnosti koje su od značaja za donošenje upravnog akta. Prije donošenja upravnog akta stranka ima pravo da se izjasni o rezultatima ispitnog postupka.

Upravni akt se može donijeti bez izjašnjenja stranke samo u slučajevima propisanim zakonom.

1.2. Pojam upravnog akta

Javnopravni organ je dužan da spriječi svaku zloupotrebu prava stranke u upravnom postupku.

Javnopravni organ je dužan da strankama, odnosno drugim učesnicima u upravnom postupku omogući razgledanje spisa i obavještavanje o toku postupka, u skladu sa zakonom.

Po pravilu upravni akt u upravnom postupku je rješenje, koje može, izuzetno, imati i drugi naziv.

Važno je naglasiti da rješenje može biti *djelimično, dopunsko i priuremeno*, što omogućava brže rješavanje upravne stvari. Tako, kad se u upravnoj stvari rješava o više pitanja, a stekli su se uslovi za rješavanje samo nekih od njih, može se donijeti rješenje samo o tim pitanjima (djelimično rješenje).

Kad nije riješio sva pitanja koja su predmet upravnog postupka, javnopravni organ može, na predlog stranke ili po službenoj dužnosti, donijeti rješenje o pitanjima koja nijesu riješena (dopunsko rješenje).

Ako prema okolnostima slučaja prije okončanja postupka treba donijeti rješenje kojim

se privremeno uređuju sporna pitanja ili odnosi, rješenje će se donijeti na osnovu činjenica poznatih u momentu njegovog donošenja (privremeno rješenje). Takvo rješenje označava se kao privremeno i ukida se rješenjem kojim se rješava o glavnoj upravnoj stvari.

Djelimično, dopunsko i privremeno rješenje smatraju se samostalnim rješenjima u smislu pravne zaštite i izvršenja.

Rješenje je centralni upravni akt u upravnom postupku. Donosi se u pisanim oblicima. Izuzetno, u slučajevima propisanim zakonom, rješenje se može donijeti usmeno.

Sadržaj rješenja je važan segment upravnog postupka. Rješenje treba da oslikava cijelovitost postupka i da ima logičku vezu između svih svojih sastavnih djelova.

Rješenje u pisanim oblicima sadrži uvod, dispozitiv, obrazloženje, uputstvo o pravnoj zaštiti, potpis ovlašćenog službenog lica i pečat javnopravnog organa.

Uvod rješenja sadrži naziv javnopravnog organa koji ga donosi, odredbu zakona ili drugog propisa kojim je propisana nadležnost tog organa, ime i prezime, odnosno naziv stranke i njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika, ako ga ima, i kratko označenje predmeta upravnog postupka.

Dispozitiv rješenja sadrži odluku o upravnoj stvari i mora biti sažet i jasan.

U dispozitivu rješenja može se odrediti:

- 1) uslov od čijeg ispunjenja zavisi početak ili završetak pravnog dejstva rješenja;
- 2) rok od kojeg počinju da teku ili se završavaju pravna dejstva rješenja ili vrijeme trajanja pravnog dejstva rješenja;
- 3) nalog kojim se od stranke zahtijeva da izvrši, obustavi ili trpi neku radnju.

Kad je propisano da žalba ne odlaže izvršenja rješenja, to se mora navesti u dispozitivu rješenja, a bilo bi korisno i pozvati se na propis koji to uređuje.

Dispozitivom rješenja može se riješiti i o troškovima postupka³.

Obrazloženje rješenja treba da bude razumljivo i da sadrži kratko izlaganje zahtjeva stranke, činjenično stanje na osnovu kojeg je rješenje donijeto, propise na osnovu kojih je rješenje donijeto, razloge koji, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, upućuju na odluku u dispozitivu rješenja, razloge zbog kojih nije uvažen neki od zahtjeva ili predloga stranke, odnosno nije uzeuto u obzir izjašnjenje stranke o rezultatima ispitnog postupka, a kod odlučivanja po slobodnoj ocjeni, glavne razloge za donijetu odluku. Ako žalba ne odlaže izvršenje rješenja, obrazloženje sadrži i pozivanje na propis kojim je to propisano, odnosno detaljne razloge zbog kojih žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Uputstvom o pravnoj zaštiti stranka se obavještava da li protiv rješenja može izjaviti žalbu, ili pokrenuti upravni spor, ili drugi postupak pred sudom. U uputstvu se navodi javnopravni organ kojem se može podnijeti pravni lijek, odnosno sud pred kojim se može ostvariti sudska zaštita. Kad je dato pogrešno uputstvo o pravnoj zaštiti, stranka ne može trpjeti štetne posljedice, a može i sama, ukoliko je informisana, postupiti u skladu s važećim propisima. Kad u rješenju nije dato nikakvo uputstvo o pravnoj zaštiti ili je ono nepotpuno, stranka može postupiti u skladu s važećim propisima, a može, u roku od 60 dana od dana prijema rješenja, tražiti od javnopravnog organa koji je donio rješenje, da ga dopuni.

Rješenje potpisuje ovlašćeno službeno lice. Ako se rješenje izdaje u elektronskom obliku, ono mora biti potpisano naprednim elektronskim potpisom. Izuzetno, prilikom donošenja

3 Ibid, član 22, stav 6.

rješenja na propisanom obrascu, umjesto potpisa može se staviti faksimil.

Obrazloženje rješenja ima poseban značaj i mora jasno, nedvosmisleno i krajnje tačno oslikavati kompletan tok postupka s konačnim ishodom, odlukom.

Ipak radi racionalnosti, kada za to postoji potreba i ispunjeni su uslovi rješenje može biti i sa skraćenim obrazloženjem. Znači, u jednostavnim upravnim stvarima u kojima se u potpunoći usvaja zahtjev stranke, a takva odluka nije na štetu prava i pravnih interesa protivne stranke ili trećeg lica, niti u suprotnosti s javnim interesom, donosi se rješenje sa skraćenim obrazloženjem.

Rješenje može biti u obliku zabilješke na spisu, te usmeno rješenje.

1.3. Studija slučaja - putokaz kroz upravni postupak - Primjer iz prakse: R. P.

Upravni postupak možemo prikazati kroz primjer koji slijedi. Nakon podnošenja zahtjeva Centru za socijalni rad u decembru 2016., za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć, koji je podnijela stranka R. P, postupajući po zahtjevu javnopravni organ je sproveo dokazni postupak.

U obrazloženju predmetnog rješenja javnopravni organ konstatiše, „da imenovani/a ne ispunjava uslove za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć, na osnovu Nalaza, ocjene i mišljenja Prvostepene socijalno-ljekarske komisije Ministarstva rada i socijalnog staranja br. xxxxxx od 24.12.2016, a u skladu s **članom 3 Pravilnika o medicinskim indikacijama za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje, dodatak za njegu i pomoć, ličnu invalidninu i naknadu zarade za rad na poslovima punog radnog vremena** („Sl. list CG”, br. 58/14), kojim su shodno **članu 33 i 81 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti** propisane medicinske indikacije za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć.“

Na osnovu ovako koncipiranog obrazloženja rješenja, dispozitiv konstatiše da se “odbiјa zahtjev stranke R. P.”. Rješenje je donijeto krajem januara 2017.

Kao što je prethodno navedeno, obrazloženje rješenja treba da bude razumljivo i da sadrži kratko izlaganje zahtjeva stranke, činjenično stanje na osnovu kojeg je rješenje donijeto, propise na osnovu kojih je rješenje donijeto, razloge koji, uzimajući u obzir utvrđeno činjenično stanje, upućuju na odluku u dispozitivu rješenja, razloge zbog kojih nije uvažen neki od zahtjeva ili predloga stranke, odnosno nije uzeto u obzir izjašnjenje stranke o rezultatima ispitnog postupka, a kod odlučivanja po slobodnoj ocjeni, glavne razloge za donijetu odluku.

Jasno je da zakonska obaveza u konkretnom slučaju nije ispoštovana, zato često možemo naići na pravne stavove zauzete od strane Upravnog suda u ovakvim predmetima, koji konstatuju, da se rješenja zasnivaju na nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju jer su nalazi i mišljenja nadležnih socijalno-ljekarskih komisija na kojima se zasnivaju rješenja, nepotpuni jer ne sadrže činjenice koje su od značaja za donošenje pravilne odluke u smislu Pravilnika o medicinskim indikacijama za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje porodice, dodatka za njegu i pomoć, ličnu invalidninu i naknadu zarade za rad sa polouinom punog radnog vremena.

Na prvostepeno rješenje Centra za socijalni rad **izjavljena je žalba drugostepenom organu**, odnosno **Ministarstvu rada i socijalnog staranja, početkom februara 2017**, zbog:

- povrede pravila postupka,
- nepotpuno i nepravilno utvrđenog činjeničnog stanja,
- pogrešne primjene materijalnog prava.

U konkretnom slučaju je očigledno da je javnopravni organ propustio da utvrdi odlučne činjenice, do kojih bi došao sproveđenjem zakonom obaveznog postupka, te na osnovu potpuno i pravilno utvrđenih činjenica odlučio u upravnoj stvari, a to sve jasno obrazložio u rješenju.

Žalba je podnijeta u zakonskom roku, i kako je propisano, prvostepenom organu za drugostepeni organ, u konkretnom JU Centru za socijalni rad za Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore.

Pravna pouka sadrži potrebne podatke kom javnopravnom organu se podnosi žalba, preko kog organa i u kom roku. Rok koji se pojavljuje u ovom slučaju je 15 dana.

Žalba je drugostepenim rješenjem odbijena.

Razmatrajući žalbu, ožalbeno rješenje i sve spise predmeta, pribavljujući kao drugostepeni organ (Ministarstvo) nalaz, ocjenu i mišljenje socijalno-ljekarske komisije u drugostepenom postupku, na osnovu medicinske i druge dokumentacije, ocijenjeno je da medicinske indikacije (utvrđene nalazom, ocjenom i mišljenjem) nijesu predviđene kao medicinske indikacije za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć. **Drugostepeno rješenje je donijeto krajem marta 2017, a stranka je rješenje primila krajem aprila 2017.**

Očigledno je da i drugostepeni organ pravi identičan propust kao i prvostepeni javnopravni organ. U drugostepenom rješenju nedostaju razlozi iz kojih se nedvosmisleno može utvrditi da Žalitelj ne ispunjava zakonske uslove za priznavanje prava.

Pravna pouka u drugostepenom rješenju upućuje stranku na upravni spor kod Upravnog suda Crne Gore, a upravna tužba se može podnijeti u roku od 30 dana od dana prijema rješenja.

Protiv rješenja drugostepenog organa podnijeta je Tužba, **krajem maja 2017.**

Presudom Upravnog suda **donijetom početkom decembra 2017, a zaprimljenom od strane tužioca krajem decembra 2017**, poništeno je rješenje drugostepenog organa, smatrajući da je povrijeđen zakon na štetu tužioca. Tuženi, odnosno drugostepeni javnopravni organ u konkretnom slučaju, nije ispoštovao nalog Upravnog suda i istom nije dostavio sve spise koji se odnose na predmet upravnog spora.

Drugostepeni javnopravni organ (Ministarstvo) donosi novo rješenje kojim poništava prvostepeno rješenje Centra za socijalni rad i dostavlja na ponovni postupak i donošenje odluke početkom januara 2018.

Obrazloženje ovog rješenja konstatiše da je Upravni sud poništio drugostepeno rješenje, pa je Ministarstvo shodno odredbi 56 Zakona o upravnom sporu⁴, ponovo razmotrilo žalbu, prvostepeno rješenje i ostale spise predmeta, pa je utvrdilo da rješenje treba poništiti iz razloga iznijetih u navedenoj presudi.

Podsjećanja radi, razlozi iznijeti u presudi su bili: Tuženi, odnosno drugostepeni javnopravni organ u konkretnom slučaju nije ispoštovao nalog Upravnog suda i istom nije dostavio sve spise koji se odnose na predmet upravnog spora.

Drugostepeni javnopravni organ u obrazloženju navodi da će u ponovnom postupku prvostepeni organ postupiti po primjedbama presude Upravnog suda Crne Gore i na osnovu pribavljenih nalaza, ocjena i mišljenja Prvostepene socijalno-ljekarske komisije donijeti novo rješenje. Drugostepeni organ se poziva na shodnu primjenu člana 237 sada već nevažećeg Za-

⁴ **Zakon o upravnom sporu** ("Sl. list CG", br. 054/16 od 15.8.2016), član 56 "Kad sud poništi akt ili drugu upravnu aktivnost protiv koje je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništeni akt donesen, odnosno poništena druga upravna aktivnost preduzeta.

Ako, prema prirodi upravne stvari koja je bila predmet spora treba, umjesto poništenog akta, odnosno druge upravne aktivnosti donijeti drugi akt, odnosno preduzeti drugu upravnu aktivnost, tuženi javnopravni organ dužan je da taj akt doneše, odnosno drugu upravnu aktivnost preduzme, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude. Tuženi javnopravni organ je vezan pravnim shvatanjem Upravnog suda, kao i primjedbama tog suda u pogledu postupka."

kona o opštem upravnom postupku⁵ jer su svi postupci koji do dana primjene novog Zakona o upravnom postupku nijesu pravosnažno okončani, završavani po zakonu koji je prestao da važi, u skladu sa **članom 161** Zakona.

Protiv drugostepenog rješenja se ne može izjaviti žalba već se može pokrenuti upravni spor.

Treba ukazati na nekoliko članova Zakona o upravnom postupku koji bi adekvatnom primjenom mogli donijeti veću izujesnost, zakonitost i ujednačenost odlučivanja jaunopraunih organa.

...

Izmjena rješenja

Član 127

Drugostepeni organ može povodom žalbe izmijeniti prvočestepeno rješenje u korist stranke koja je podnijela žalbu i mimo zahtjeva postavljenog u žalbi, a u okviru zahtjeva postavljenog u prvočestepenom postupku, ako se time ne vrijeđa pravo trećih lica.

...

Praune posljedice poništavanja i ukidanja

Član 142

Poništavanjem rješenja poništavaju se i prave posljedice koje je to rješenje proizvelo.

Ukidanjem rješenja ne poništavaju se prave posljedice koje je to rješenje proizvelo, ali se onemo-gućava dalje proizvođenje pravnih posljedica ukinutog rješenja.

Stranka koja trpi stvarnu štetu uslijed ukidanja rješenja zbog razloga iz člana 141 stav 1 tačka 1 ovog zakona, ima pravo na naknadu pretrpljene štete, osim naknade za izgubljenu dobit. O zahtjevu za naknadu pretrpljene štete odlučuje u parničnom postupku nadležni sud.

...

Mijenjanje i poništavanje rješenja u vezi sa upravnim sporom

Član 143

Javnopravni organ protiv čijeg je rješenja blagouremeno pokrenut upravni spor može, do završ- etka spora, ako uvažava sve zahtjeve tužbe, poništiti ili izmijeniti svoje rješenje iz razloga iz kojih bi sud mogao poništiti takvo rješenje, ako se time ne vrijeđa pravo protivne stranke u upravnom postupku ili pravo trećeg lica.

Postupajući po odluci drugostepenog rješenja, prvočestepeni javnopravni organ u febru- aru 2018, donosi pozitivno rješenje koje u dispozitivu navodi, „priznaje se pravo na dodatak za njegu i pomoć, u iznosu od 66,53€ mjesечно, počev od 23.2.2018.

Obrazloženje ovog rješenja i dalje sadrži sve nedostatke koje je sadržalo i u slučaju ne- gativne odluke po stranku. Problem koji se javio je datum od kada se stranki priznaje pravo jer je javnopravni organ „zaboravio“ da se radi o jednom postupku i da je isti i počeo i završio primjenom Zakona o opštem upravnom postupku, koji je prestao da važi, te se **pravo na dodatak za njegu i pomoć moralo retroaktivno obračunati od dana donošenja prvog negativnog rje- šenja, po inicijalnom zahtjevu stranke.**

Protiv ovog rješenja, koje je donijeto u ponovljenom postupku, od strane prvočestepenog organa, može se izjaviti žalba, što je i urađeno.

Kako je rješenje zaprimljeno 26.3.2018, Žalba je podnijeta 28.3.2018, drugostepenom or-

5 **Zakon o opštem upravnom postupku** ("Sl. list RCG", br. 060/03 od 28.10.2003, "Sl. list CG", br. 073/10 od 10.12.2010, 032/11 od 01.07.2011), član 237

"(1) Kada drugostepeni organ utvrdi da se u prvočestepenom postupku nije vodilo računa o pravilima postupka koja su od uticaja na rješavanje stvari, a ne radi se o bitnim povredama pravila postupka iz člana 226 ovog zakona, on će dopuniti postupak i otkloniti navedene nedostatke sam ili preko prvočestepenog organa ili zamoljenog organa. Ako drugostepeni organ nađe da se na osnovu činjenica utvrđenih u dopunjrenom postupku upravna stvar mora rješiti drukčije nego što je rješena prvočestepenim rješenjem, on će svojim rješenjem poništiti prvočestepeno rješenje i sam rješiti upravnu stvar.

(2) Ako drugostepeni organ nađe da će nedostatke prvočestepenog postupka brže i ekonomičnije otkloniti prvočestepeni organ, on će svojim rješenjem poništiti prvočestepeno rješenje i vratiti predmet prvočestepenom organu na ponovni postupak. U tom slučaju, drugostepeni organ je dužan svojim rješenjem da ukaže prvočestepenom organu u kom pogledu treba dopuniti postupak, a prvočestepeni organ je dužan u svemu da postupi po drugostepenom rješenju i da, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 20 dana od dana prijema predmeta, doneše novo rješenje. Protiv novog rješenja stranka ima pravo na žalbu."

ganu (Ministarstvo rada i socijalnog staranja). Žalba konstatuje da je prvostepeni organ pogrešno utvrdio činjenično stanje pa, samim tim, pogrešno primijenio materijalno pravo, uz bitne povrede pravila postupka. Navodi se da prvostepeni organ u svom rješenju ne daje razloge za svoju odluku i zbog čega se Žalitelju priznaje pravo počev od 1.2.2018, kada je činjenica da je odredbom **člana 116** Zakona o opštem upraunom postupku bilo propisano, što i sada važi u **članu 51** Zakona o upraunom postupku. Žalitelj je zahtjev podnio u decembru 2016.

Nakon podnošenja Žalbe došlo je do čutanja administracije, iz kojih razloga je podnijeta Tužba zbog čutanja administracije Upravnom суду Crne Gore, 27.12.2019. Tužba je podnijeta sa zahtjevom da Upravni sud riješi upravnu stvar, odnosno ispita zakonitost napadnutog rješenja (upravnog akta), te odluci o osnovanosti Žalbe.

Upravni sud Crne Gore 22.3.2021. donosi presudu i usvaja Tužbu. U izreci presude obavezuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da odmah, a najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema presude, odluči po žalbi tužioca od 28.3.2018. **Da je postupak nepravedno odugovlačen i da u konačnom stranka nije uspjela uživati pravo, nažlost, govori i činjenica da je stranka u toku trajanja postupka preminula i da je presuda donijeta nakon smrti stranke.**

Često u presudama Upravnog suda nalazimo konstataciju koja ukazuje na ozbiljne nedostatke upravnog postupka pred javnopravnim organima. Primjera radi, jedna od tih konstatacija glasi: „utvrđeno je i da upravni organi nisu dostavili tužilji nalaze i mišljenja Prvostepene i Drugostepene ljekarske komisije radi izjašnjenja o njihovoj sadržini, što je u suprotnosti sa odredbom člana 8 tada važećeg Zakona o opštem upraunom postupku. U konačnom, Upravni sud je naložio tuženom organu da otkloni nedostatke na koje je ukazano presudom, nakon čega će donijeti novo, zakonito rješenje u ovoj stvari.“

Rezime ovog slučaja koji nas je detaljno proveo kroz upravni postupak, može se iskazati kroz nekoliko primjedbi:

- postupak je predugo trajao, i bio je neekonomičan, neefikasan, neefektivan;
- problem vođenja postupka je izražen, ne koriste se sve zakonske mogućnosti za brže rješavanje;
- pozicija stranke u postupku je neadekvatna, ne vidi se afirmacija principa servisno orijentisane državne uprave,
- drugostepeni organ nije adekvatan korektor postupka, čime se povećava obim posla i pritisak na Upravni sud.

III – UPRAVNI SPOR

2. Upravni spor

Zakonom o upravnom sporu („Sl. list CG”, br. 54/2016), u daljem tekstu: „ZUS”, uređuje se nadležnost, sastav suda i pravila postupka na osnovu kojih sud odlučuje o zakonitosti upravnog akta i drugih upravnih aktivnosti, u cilju obezbeđivanja sudske zaštite prava i pravnih interesa fizičkih i pravnih lica i drugih stranaka, povrijeđenih postupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave, organa lokalne uprave, ustanova i drugih subjekata koji vrše javna ovlašćenja, kao i u cilju zaštite javnog interesa kad je zakonom propisano. ZUS je stupio je na snagu 23.8.2016, a primjenjuje se od 1.7.2017, kada je prestao da važi Zakon o upravnom sporu („Sl. list RCG”, br. 60/03 i „Sl. list CG”, br. 32/11).

U upravnom sporu Upravni sud Crne Gore (u daljem tekstu: Upravni sud) i Vrhovni sud Crne Gore (u daljem tekstu: Vrhovni sud) odlučuju o zakonitosti upravnog akta, kao i o drugim upravnim aktivnostima kojima se utvrđuje ili na drugi način utiče na prava, obaveze i pravne interese fizičkog ili pravnog lica, kad je to zakonom propisano.

U upravnom sporu sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija, dok, izuzetno, u upravnom sporu može odlučivati sudija pojedinac, u skladu sa ZUS-om.

U prvom stepenu u upravnom sporu sud odlučuje **presudom ili rješenjem**. Presudom sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, dok rješenjem sud odlučuje o pitanjima koja se tiču postupka.

Odluke donijete u upravnom sporu su obavezujuće za stranke u upravnom postupku. Međutim, nerijetko, i nakon pravosnažne odluke Upravnog suda, upravni organi u ponovnom postupku, donešu istovjetni upravni akt, čija se zakonitost ispitivala u upravnom sporu, bez uvažavanja obavezujućih naloga iz odluke Upravnog suda, a o čemu će u nastavku biti riječi.

Stranke u upravnom sporu su **tužilac, tuženi i zainteresovano lice**, odnosno lice kome bi poništenjem upravnog akta ili druge upravne aktivnosti bilo povrijeđeno neko pravo ili pravni interes.

Tuženi u upravnom sporu je javnopravni organ čiji se upravni akt ili druga upravna aktivnost osporava, odnosno stranka iz upravnog ugovora kad javnopravni organ podnosi tužbu za poništaj upravnog ugovora.

Upravni spor može se **pokrenuti** protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano.

Upravni spor može se pokrenuti *i kad javnopravni organ nije donio upravni akt*, odnosno nije odlučio po žalbi stranke ili nije preuzeo upravnu aktivnost, odnosno nije odlučio po prigovoru stranke („čutanje uprave”).

Upravni akt ili druga upravna aktivnost može se pobijati zbog:

- 1) pourede pravila postupka;
- 2) pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 3) pogrešne primjene materijalnog prava.

Tužba, po pravilu, **ne odlaže izvršenje upravnog akta**, odnosno pravno dejstvo druge upravne aktivnosti protiv koje je tužba podnjeta.

2.1. Pokretanje upravnog spora

Upravni spor se **pokreće tužbom**. Tužba se, prema važećem Zakonu, podnosi u roku od 20 dana od dana dostavljanja akta stranci (ovaj datum treba razlikovati od datuma donošenja rješenja javnopravnog organa). Tužba se predaje Upravnom суду neposredno, putem pošte ili elektronskim putem.

Tužba mora da sadrži: ime i prezime, mjesto i adresu stanovanja, odnosno naziv i sjedište tužioca, naznačenje upravnog akta, odnosno upravne aktivnosti protiv koje je tužba podnijeta, razloge za podnošenje tužbe i tužbeni zahtjev. Uz tužbu se podnosi akt protiv kojeg je tužba podnijeta, u originalu ili ovjerenom prepisu, odnosno, dokaz o upravnoj aktivnosti koja se osporava. Tužba se podnosi u dovoljnem broju primjeraka za sud i tuženog, kao i za svako zainteresovano lice, ako ih ima.

Ako tuženi javnopravni organ za vrijeme sudskega postupka donese drugi akt, kojim se mijenja ili stavlja van snage akt protiv kojeg je upravni spor pokrenut, kao i u slučaju kad naknadno doneše akt ili preduzme drugu upravnu aktivnost, taj organ će, pored tužioca, istovremeno obavijestiti i Upravni sud. U tom slučaju, Upravni sud će pozvati tužioca da, u roku od osam dana od dana prijema naknadno donesenog akta ili preduzete druge upravne aktivnosti, izjavi da li je ovim aktom, odnosno drugom upravnom aktivnošću zadovoljan ili ostaje pri tužbi i u kom obimu, odnosno da li tužbu proširuje i na ovaj akt, odnosno upravnu aktivnost. Ako tužilac izjavi da je naknadno donijetim aktom ili preduzetom drugom upravnom aktivnošću zadovoljan ili se ne izjasni u ostavljenom roku, Upravni sud će donijeti rješenje o obustavljanju postupka. Međutim, ako tužilac izjavi da naknadno donijetim aktom, odnosno preduzetom drugom upravnom aktivnošću nije zadovoljan, Upravni sud će nastaviti postupak.

Ako tužbu ne odbije zbog neurednosti ili iz procesnih razloga, niti poništi akt, odnosno drugu upravnu aktivnost u prethodnom postupku, Upravni sud će po jedan prepis tužbe s prilozima dostaviti na odgovor tuženom javnopravnom organu i zainteresovanim licima ako ih ima.

Odgovor na tužbu može se dati u roku koji Upravni sud odredi i koji ne može biti kraći od osam, niti duži od 30 dana. U istom roku tuženi je dužan da dostavi Upravnom суду sve spise koji se odnose na predmet. Ako tuženi javnopravni organ ne dostavi spise predmeta ili ako izjavi da ih ne može dostaviti, sud može rješiti stvar i bez spisa. Nerijetko se dešava da tuženi javnopravni organ ne dostavi odgovor na tužbu, niti spise predmeta na osnovu kojih bi Upravni sud donio odluku u upravnoj stvari.

Upravni sud u upravnom sporu rješava na sjednici koja nije otvorena za javnost, ili na osnovu sprovedene usmene rasprave, po zahtjevu stranke. Ako se održava usmena rasprava, predsjednik vijeća će odrediti dan rasprave i na raspravu pozvati stranke i zainteresovana lica, ako ih ima.

Dakle, **ZUS ne propisuje rok u kojem je predsjednik vijeća dužan da odredi dan rasprave, što cijenimo kao nedostatak ovog zakona** jer sporovi zbog navedenog nerijetko traju neracionalno dugo, što predstavlja svojevrstan oblik diskriminacije u postupcima pred organima odnosno ograničen ili dugotrajan pristup pravdi. Ovo dodatno govori i o drugim kršenjima prava i činjenici da država ne postupa u skladu s Konvencijom UN o pravima OSI, i ne pruža podršku blagovremeno i u skladu s potrebama korisnika zbog čega se povećava negativan uticaj invaliditeta (sadejstvo oštećenja i prepreka) i troškovi života, a što za posljedicu ima dugotrajnu marginalizaciju OSI.

Naime, u velikom broju predmeta, Upravni sud nije zakazivao raspravu ni nakon godinu dana, od dana podnošenja tužbe.

Primjer 1. Upravni spor u predmetu **S. S.** iz Berana pokrenut je **početkom februara 2020**, nakon što je Rješenjem MRSS od **26.12.2019**. žalba odbijena kao neosnovana. Usmena rasprava u predmetu održana je **20.4.2021**. Presudom Upravnog suda od 20.4.2021. usvaja se tužba i poništavaju se rješenja Ministarstva rada i socijalnog staranja i Centra za socijalni rad Berane, Andrijevica i Petnjica. U konačnom, **priznaje se pravo S. S. na ličnu invalidninu** na način da se obavezuje tuženi da tužilji na ime dospjelih rata počev od **1.10.2019**. pa do **20.4.2021**, kao dana presuđenja, isplati ukupan iznos sredstava u roku od 15 dana od dana prijema presude.

Primjer 2. Nastavljen je ponovni upravni spor za ostvarenje prava **LJ. Ć.** iz Podgorice na dodatak za njegu i pomoć, pokrenut **16.8.2019**, nakon ponovnog odbijanja žalbe kao neosnovane i donošenja negativnog rješenja MRSS od **29.7.2019**. Javna raspava u predmetu održana je **25.2.2021**. nakon čega je Rješenjem Upravnog suda od 4.3.2021, određeno vještačenje u predmetu. Budući da je vještak prvo bitno donio nalaz **samo na osnovu spisa predmeta** i da nije bio zakazivan i neposredan pregled stranke, advokatska kancelarija je blagovremeno uputila Sudu izjašnjenje stranke s primjedbama na nalaz. Nakon toga održan je neposredan pregled stranke, nakon kojeg se očekuje novi nalaz vještaka, a nakon toga i Presuda. U ovom predmetu zahtjev je prvi put podnijet **25.2.2019**.

Naročito je bitno naglasiti da su evidentni ovakvi slučajevi i u upravnim sporovima koji su i pokrenuti zbog čutanja uprave. Naime, u takvim upravnim sporovima, tužilac podnosi tužbu radi zaštite svojih prava zbog neažurnosti i pasivnosti upravnih organa, u situacijama kada upravni organi ne rješavaju upravnu stvar u zakonom propisanim rokovima. Međutim, umjesto da Upravni sud svojim radom i odlukom na efikasan način reaguje, odnosno, u najkraćem roku naloži tuženom javnopravnom organu da bez odlaganja riješi predmetnu upravnu stvar, dolazi se do paradoksalne situacije da u takvim upravnim sporovima stranka čeka i više od godinu dana na zakazivanje rasprave, čime se obesmišljava smisao i značaj odredbe člana 12 stav 2 ZUS-a.

Primjer: 1. Upravni spor u predmetu korisnika **M. Đ.** iz Podgorice pokrenut je **sredinom marta 2020**, nakon što je Rješenjem MRSS od **13.2.2020**. žalba odbijena kao neosnovana. **Kako nije zakazivana javna rasprava u predmetu**, sredinom aprila 2021, podnijeta je urgencija za zakazivanje usmene rasprave. Postupak je u toku. Čeka se zakazivanje javne rasprave.

Primjer: 2. Upućivanjem urgencije za zakazivanje usmene rasprave nastavljen je upravni spor pred Upravnim sudom, za ostvarenje prava **N. R.** iz Kolašina na dodatak za njegu i pomoć, nakon što je **16.3.2020**. MRSS donijelo negativno Rješenje kojim se žalba odbija kao neosnovana. Žalbi je prethodilo Rešenje CZSR za opštine Mojkovac i Kolašin od **6.2.2020**. kojim se zahtjev za ostvarivanje ovog prava podnijet **22.9.2017**, odbija kao neosnovan.

U slučaju izostanka stranke sa usmene rasprave, rasprava se ne odlaže, a podnesci koje je podnijela ta stranka će se pročitati. Izostanak tužioca sa usmene rasprave ne znači odustanak od tužbe. Ako na raspravu ne dođe ni tužilac ni tuženi, a uredno su pozvani, Upravni sud će odlučiti bez prisustva stranaka.

Ako Upravni sud na usmenoj raspravi utvrdi da je činjenično stanje drukčije od činjenica utvrđenih u upravnom postupku ili ako nađe da postupak nije pravilno sproveden, što je bilo od uticaja na rješenje upravne stvari, presudom će poništiti osporen akt, odnosno drugu upravnu aktivnost. Tuženi javnopravni organ dužan je da postupi po presudi Upravnog suda i doneće novi akt ili preduzme drugu upravnu aktivnost, osim u slučaju kad je Upravni sud sam meritorno odlučio.

Kad odlučuje na nejavnoj sjednici, Upravni sud donosi odluku na osnovu činjeničnog

stanja utvrđenog u upravnom postupku.

Ako Upravni sud, na sjednici koja je zatvorena za javnost, ocijeni da se spor ne može raspraviti na osnovu činjenica utvrđenih u upravnom postupku, zbog toga što na osnovu utvrđenih činjenica postoji protivrječnost u spisima predmeta, ili su one u bitnim tačkama nepotpuno utvrđene, ili je iz utvrđenih činjenica izведен nepravilan zaključak u vezi s činjeničnim stanjem, ili ako nađe da postupak nije pravilno sproveden, što je bilo od uticaja na rješavanje upravne stvari, presudom će poništiti osporeni akt, odnosno drugu upravnu aktivnost. Tuženi javnopravni organ dužan je da postupi po presudi Upravnog suda i doneše novi akt, odnosno preduzme drugu upravnu aktivnost.

Zakonitost osporenog upravnog akta ili druge upravne aktivnosti Upravni sud ispituje u granicama tužbenog zahtjeva, pri čemu nije obavezan razlozima tužbe.

Presudom se tužba usvaja ili odbija kao neosnovana. Ako se tužba usvaja, Upravni sud poništava osporeni akt, odnosno drugu upravnu aktivnost.

Kad je tužba podnijeta zbog čutanja uprave u skladu sa zakonom, a Upravni sud utvrdi da je osnovana, presudom će usvojiti tužbu i obavezati tuženi javnopravni organ da riješi predmetnu upravnu stvar.

Ako Upravni sud poništi osporeni akt, a priroda upravne stvari mu to dozvoljava, može sam odlučiti o predmetnoj upravnoj stvari (odlučivanje u sporu pune jurisdikcije), ako:

1) je sam utvrdio činjenično stanje na usmenoj raspravi;

2) bi poništenje osporenog akta i ponovno vođenje upravnog postupka izazvalo za tužionca štetu koja bi se teško mogla nadoknaditi;

3) je na osnovu javnih isprava ili drugih dokaza u spisima predmeta očigledno da je činjenično stanje drukčije od onog koje je utvrđeno u upravnom postupku;

4) je u istom sporu već poništen akt, a tuženi javnopravni organ nije u potpunosti postupio po presudi;

5) je u istom sporu već poništen akt, a tuženi javnopravni organ nije donio novi akt u roku od 30 dana od dana poništenja ili u drugom roku koji je odredio Upravni sud; ili

6) nadležni javnopravni organ nije donio akt u zakonom propisanom roku.

Kad je Upravni sud već jednom poništoj osporeni akt u istoj upravnoj stvari, **dužan** je da sam riješi predmetnu stvar po tužbi protiv novog akta javnopravnog organa u toj upravnoj stvari, kad priroda upravne stvari to dozvoljava.

2.2. Sredstva protiv pravosnažne odluke

Protiv pravosnažne odluke Upravnog suda mogu se podnijeti:

1) zahtjev za ispitivanje sudske odluke;

2) zahtjev za ponavljanje postupka.

Zahtjev za ponavljanje postupka može se podnijeti i protiv odluke Vrhovnog suda donijete po zahtjevu za ispitivanje sudske odluke.

O zahtjevu za ispitivanje sudske odluke odlučuje Vrhovni sud, u vijeću sastavljenom od troje sudija, po pravilu, na sjednici koja nije otvorena za javnost. Zahtjev za ispitivanje sudske odluke može se podnijeti zbog povrede materijalnog prava i povrede pravila postupka u upravnom sporu koja je mogla biti od uticaja na rješavanje. Zahtjev za ispitivanje sudske odluke podnosi se **u roku od 20 dana** od dana prijema pravosnažne odluke Upravnog suda.

Vrhovni sud presudom usvaja ili odbija zahtjev za ispitivanje sudske odluke.

Presudom, kojom usvaja zahtjev za ispitivanje sudske odluke, Vrhovni sud može ukinuti ili preinačiti odluku Upravnog suda i poništiti osporeno rješenje tuženog javnopravnog organa.

Ako Vrhovni sud ukine odluku Upravnog suda, predmet vraća Upravnom sudu na pon-

ovni postupak i odlučivanje. U ponovljenom postupku Upravni sud je dužan da izvede sve procesne radnje i da raspravi pitanja na koja mu je ukazao Vrhovni sud.

Vrhovni sud presudom ne može preinačiti na štetu stranke, ako je zahtjev za ispitivanje sudske odluke podnijela samo ta stranka.

Postupak okončan pravosnažnom odlukom ponoviće se na zahtjev stranke, ako:

1) stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih bi upravni spor bio povoljnije riješen za nju, da su te činjenice, odnosno dokazi bili izneseni ili upotrijebljeni u tom sudskom postupku;

2) je do odluke Upravnog suda došlo uslijed krivičnog djela sudije ili zaposlenog u sudu ili je odluka izdještovana prevarnom radnjom protivne stranke, njenog zastupnika ili punomoćnika ili nekog trećeg lica, a takva radnja predstavlja krivično djelo;

3) je odluka Upravnog suda zasnovana na presudi donijetoj u krivičnoj ili građanskoj stvari, a ta presuda je kasnije ukinuta drugom pravosnažnom sudskom odlukom;

4) je isprava na kojoj se zasniva odluka Upravnog suda lažna ili lažno preinačena ili ako je svjedok, vještak ili protivna stranka, prilikom saslušanja pred sudom, dala lažni iskaz, a odluka suda se zasniva na tom iskazu;

5) stranka nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi raniju odluku Upravnog suda donijetu u istom upravnom sporu;

6) zainteresovanom licu nije bila data mogućnost da učestvuje u upravnom sporu;

7) je presuda Upravnog suda u suprotnosti sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u istoj stvari.

Ponavljanje postupka može se tražiti, najkasnije **u roku od 30 dana** od dana kad je stranka saznala za razlog ponavljanja. Ako je stranka saznala za razlog ponavljanja prije nego što je postupak pred sudom završen, a taj razlog nije mogla upotrijebiti u toku postupka, ponavljanje postupka, može se zahtijevati **u roku od 30 dana od dana dostavljanja odluke**, a u slučaju da je presuda Upravnog suda u suprotnosti sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u istoj stvari, **u roku od tri mjeseca od dana saznanja za konačnu presudu** Evropskog suda za ljudska prava.

Po proteku tri godine od dana pravosnažnosti sudske odluke, ponavljanje postupka ne može se dozvoliti⁶.

2.3. Pravne posljedice poništenja

Kad sud poništi akt ili drugu upravnu aktivnost protiv koje je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništeni akt donesen, odnosno poništena druga upravna aktivnost preduzeta.

Ako je, prema prirodi upravne stvari koja je bila predmet spora, umjesto poništenog akta, odnosno druge upravne aktivnosti potrebno donijeti drugi akt, odnosno preuzeti drugu upravnu aktivnost, tuženi javnopravni organ dužan je da taj akt doneše, odnosno drugu upravnu aktivnost preduzme, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude. **Tuženi javnopravni organ je u obavezi da primijeni/postupi po pravnom shvatanju Upravnog suda, kao i primjedbama tog suda u vezi s postupkom.**

Ako tuženi javnopravni organ, poslije donošenja presude Upravnog suda kojom se njegov akt poništava, ne doneše odmah, a najkasnije u roku od 30 dana, novi akt u tom postupku ili u tom roku ne doneše akt o izvršenju presude Upravnog suda, kada je tužba podnijeta zbog čutanja uprave, stranka može, posebnim podneskom, tražiti donošenje takvog akta.

Ako tuženi javnopravni organ ni u roku od sedam dana od dana podnošenja podnes-

6

Zakon o upravnom sporu ("Sl. list CG", br. 054/16 od 15.8.2016), član 49, stav 2.

ka tada ne doneše novi akt stranka može tražiti donošenje takvog akta od strane Upravnog suda. Upravni sud će zatražiti od tuženog javnopravnog organa obaveštenje o razlozima zbog kojih nije donio akt. Tuženi javnopravni organ je dužan da ovo obaveštenje dostavi odmah, a najkasnije u roku od sedam dana. Ako tuženi javnopravni organ ne dostavi obaveštenje ili dostavljeno obaveštenje ne opravdava neizvršenje presude Upravnog suda, kada je tužba podnijeta zbog čutanja uprave, Upravni sud će donijeti rješenje koje u svemu zamjenjuje akt tuženog javnopravnog organa.

Ako tuženi javnopravni organ, nakon što Upravni sud poništiti akt tog organa, ne doneše akt u skladu s presudom suda, a tužilac podnese novu tužbu, sud će poništiti osporeni akt i, po pravilu, sam rješiti upravnu stvar presudom. Takva presuda u svemu zamjenjuje akt tuženog javnopravnog organa. U tom slučaju, Upravni sud obaveštava organ koji vrši nadzor nad radom tuženog javnopravnog organa koji nije postupio u skladu s presudom Upravnog suda.

Organ koji vrši nadzor nad tuženim javnopravnim organom dužan je da obavijesti Upravni sud o preduzetim mjerama, u roku do 30 dana.

Ako je Upravni sud odlučivao u sporu pune jurisdikcije, a odlukom Upravnog suda je utvrđena novčana obaveza javnopravnog organa, odluka se izvršava u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje.

2.4. Studija slučaja – putokaz kroz upravni spor / Primjer iz prakse: S. LJ.

Stranka je **22.1.2016.** podnijela zahtjev za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć, u skladu sa *Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti*.

Dana **29.3.2016.** nadležni **JU Centar za socijalni rad** (u daljem tekstu: „CzSR“) donio je rješenje, kojim je odbijen predmetni zahtjev za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć kao neosnovan, protiv kojeg stranka izjavljuje žalbu dana 26.4.2016. Dana **4.11.2016**, **Ministarstvo rada i socijalnog staranja**, kao drugostepeni upravni organ, donosi Rješenje, kojim se žalba odbija.

Protiv drugostepenog upravnog akta, stranka je podnijela tužbu **26.12.2016.**

Upravni sud održava raspravu 12.5.2017, u prisustvu punomoćnika tužilje, a u odsustvu tuženog, nakon čega **18.5.2017.** donosi Presudu posl. oznake U.br. 4501/2016 kojom se usvaja tužba i poništava drugostepeno rješenje. U obrazloženju Presude, Upravni sud navodi da se prvostepeno i drugostepeno rješenje zasnivaju na nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju jer su nalazi i mišljenja nadležnih socijalno-ljekarskih komisija na kojima se zasnivaju rješenja, nepotpuni jer ne sadrže činjenice koje su od značaja za donošenje pravilne odluke u smislu *Prauulnika o medicinskim indikacijama za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje porodice, dodatka za njegu i pomoć, ličnu invalidinu i naknadu zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena*. Upravni sud je, takođe, ukazao da prvostepeni *Nalaz i mišljenje Socijalno-ljekarske komisije* nije potpisana od strane svih članova (što može ukazivati na prethodnu tvrdnju da svi članovi nijesu ni bili prisutni tokom sjednice), a da je na takav Nalaz i mišljenje Drugostepena socijalno-ljekarska komisija dala saglasnost. Takođe, utvrđeno je da tuženi nijednom riječju, osim poziva na nalaz i mišljenje Drugostepene komisije, ne dovodi u vezu sa činjeničnim stanjem i prigovorima iznijetim u žalbi u odnosu na tužiljinu dijagnozu. Utvrđeno je i da upravni organi nijesu dostavili tužilji nalaze i mišljenja Prvostepene i Drugostepene ljekarske komisije radi izjašnjenja o njihovoj sadržini, što je u suprotnosti sa odredbom člana 8 tada važećeg *Zakona o opštem upravnom postupku*. U konačnom, Upravni sud je naložio tuženom organu da otkloni nedostatke na koje je ukazano presudom, nakon čega će donijeti novo, zakonito rješenje u ovoj upravnoj stvari.

Nakon Presude Upravnog suda od 18.5.2017, drugostepeni organ rješenjem od **25.5.2017**,

poništava prvostepeno rješenje i spise predmeta dostavlja prvostepenom organu na ponovni postupak i donošenje odluke.

Prvostepeni organ **7.11.2017**, donosi Rješenje kojim se opet odbija kao neosnovan zahtjev stranke za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć. U obrazloženju prvostepeni organ samo konstatiše da je Upravni sud prethodno donio presudu U.br. 4501/2016 od 18.5.2017, a obrazloženje koje se odnosi na ispitivanje Nalaza i mišljenja Prvostepene socijalno-ljekarske komisije, ne razlikuje se od prethodnog prvostepenog rješenja.

Protiv prvostepenog rješenja nezadovoljna stranka izjavljuje žalbu **23.11.2017**, koju drugostepeni organ odbija kao neosnovanu Rješenjem od **23.1.2018**. Radi poništaja drugostepenog rješenja tužilja podnosi **15.2.2018**, Upravnom суду tužbu, u kojoj se između ostalog, ističe da tuženi nije postupio po presudi Upravnog suda od 18.5.2017. Nakon skoro sedam mjeseci po podnošenju tužbe, Upravni sud zakazuje raspravu za **17.9.2018**. Prije toga, tužilja je preko punomočnika dana 17.7.2018. Upravnom суду podnijela urgenciju za zakazivanje rasprave.

Upravni sud opet usvaja tužbu i to Presudom U.br. 928/18 od **17.9.2018**, i poništava drugostepeni upravni akt od 23.1.2018. a u obrazloženju još jednom upravnim organima ukazuje na nezakonitost u postupanju, naročito ističući da osporeno rješenje u obrazloženju ne sadrži sve obavezne podatke predviđene čl. 203 stav 2 tada važećeg Zakona o opštem upravnom postupku, te da samo citiranje propisa i pozivanje na nalaze i mišljenja socijalno-ljekarskih komisija, koje ne sadrže jasan i potpun prikaz zdravstvenog stanja tužilje, odnosno nijesu dati u skladu s *Pravilnikom o bližim uslovima za obrazovanje, sastav i način rada socijalno-ljekarskih komisija*⁷, nije bilo dovoljno za pravilno rješavanje stvari. Još jednom je ukazano da se nalazi i mišljenja dostave stranci na izjašnjenje. **Upravnim organima je, u konačnom, naloženo da u ponovnom postupku donesu novo, zakonito rješenje.**

Drugostepeni organ **1.10.2018**. donosi rješenje kojim se poništava prvostepeni upravni akt, s nalogom da prvostepeni organ postupi po primjedbama iz Presude Upravnog suda od 17.9.2018. U ponovnom postupku, prvostepeni organ **5.12.2018**. donosi rješenje kojim se opet odbija, kao neosnovan, zahtjev stranke za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć. U ovom rješenju, **prvostepeni upravni organ ne samo da nije otklonio nedostatke na koje je Upravni sud ukazao u Presudi U.br. 928/18 od 17.9.2018, već tu presudu nije ni pomenuo u svom obrazloženju**. Naprotiv, upravni organ donosi još jednu odluku koja se od prethodne odluke razlikuje samo u odnosu na tehnička pitanja.

Stranka protiv novog (trećeg) prvostepenog rješenja 26.12.2018. izjavljuje žalbu, koju drugostepeni organ rješenjem od **7.2.2019**. odbija kao neosnovanu. Ni u ovom rješenju, drugostepeni organ ne postupa po nalogima Upravnog suda iz presuda od 18.5.2017. i 17.9.2018.

Protiv odluke drugostepenog organa, stranka podnosi tužbu **28.2.2019**. Upravni sud u upravnom sporu zakazuje raspravu dana 19.6.2020, dakle, nakon godinu dana i skoro četiri mjeseca, na kojoj, na predlog punomočnika tužilje, određuje da vještak medicinske struke, na osnovu medicinske dokumentacije iz spisa predmeta, utvrdi da li kod tužilje postoje medicinske indikacije zbog kojih je, u smislu odredbe člana 33 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i člana 3 Pravilnika, neophodna njega i pomoć.

Nakon što je vještak izradio Nalaz i mišljenje u kojem konstatiše da se kod tužilje radi o „bolestima hroničnog tipa, odnosno, trajnog karaktera, te da u tom smislu postoje medicinske indikacije za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć“, tužilja je preko punomočnika, predložila podneskom Upravnom суду da odluci i sporu pune jurisdikcije.

Nakon rasprave održane 11.12.2020, **Upravni sud je presudom U.br. 1070/19 od 11.12.2020. usvojio tužbu, poništio drugostepeno rješenje, usvojio žalbu, poništio prvostepeno rješenje, usvojio zahtjev tužilje i priznao joj pravo na dodatak za njegu i pomoć počev od 1.2.2016.** do dana donošenja presude, te obavezao tuženog da joj ubuduće, svakomjesečno, dok budu postojali zakonski uslovi za to, isplaćuje po predmetnom osnovu pripadajući naknadu. Takođe, Upravni sud je obavezao tuženog da naknadi tužilji troškove upravnog spora.

Tuženi nije u ostavljenom roku postupio po Presudi, pa je tužilja preko punomoćnika poslala tuženom dana 29.1.2021. opomenu pred pokretanje izvršnog postupka. Međutim, kako tuženi ni nakon opomene nije postupio po Presudi, tužilja je podnijela predlog za izvršenje nadležnom javnom izvršitelju, pa je na osnovu Rješenja o izvršenju od 25.2.2021. prinudnim putem naplatila sve naknade dospjele od 1.2.2016. do 11.12.2020.

Rezime:

- Stranka je nakon pet godina od dana podnošenja zahtjeva ostvarila pravo na dodatak za njegu i pomoć;
- Upravni organi nijesu postupali po obavezujućim naložima iz presuda Upravnog suda;
- Upravni sud nije zakazivao rasprave u razumnom roku;
- Upravni organi nijesu dobrovoljno u ostavljenom roku postupili shodno poslednjoj Presudi Upravnog suda, pa je naplata realizovana kroz izvršni postupak,
- Upravni organi obavezani su da tužilji retroaktivno isplate sve dospjele naknade od 1.2.2016, do donošenja presude (11.12.2020).

2.5. Studija slučaja – putokaz kroz upravni spor / Primjer iz prakse: G. S.

Nakon održane rasprave, Upravni sud je presudom U.br. 3678/19 od 5.3.2021. **usvojio tužbu, poništio drugostepeno rješenje, usvojio žalbu, poništio prvostepeno rješenje, usvojio zahtjev tužioca i priznao mu pravo na ličnu invalidninu** počev od 1.4.2017. do dana donošenja presude, te obavezao tuženog da mu ubuduće, svakomjesečno, dok budu postojali zakonski uslovi za to, isplaćuje po predmetnom osnovu pripadajuću naknadu.

Takođe, Upravni sud je obavezao tuženog da naknadi tužilji troškove upravnog spora.

Tuženi nije u ostavljenom roku postupio po Presudi, zbog čega je tužilac preko punomoćnika podnio predlog za izvršenje nadležnom javnom izvršitelju, pa je na osnovu Rješenja o izvršenju od 21.4.2021. prinudnim putem naplatio sve naknade dospjele od 1.4.2017. do 5.3.2021.

2.6. Studija slučaja – putokaz kroz upravni spor / Primjer iz prakse: D. J.

Nakon održane rasprave, Upravni sud je presudom U.br. 6398/19 od 18.11.2020. **usvojio tužbu, poništio drugostepeno rješenje, usvojio žalbu, poništio prvostepeno rješenje, usvojio zahtjev tužioca i priznao mu pravo na ličnu invalidninu** počev od 1.8.2016. do dana donošenja presude, te obavezao tuženog da mu ubuduće, svakomjesečno, dok budu postojali zakonski uslovi za to, isplaćuje po predmetnom osnovu pripadajuću naknadu.

Takođe, Upravni sud je obavezao tuženog da naknadi tužilji troškove upravnog spora.

Tuženi nije u ostavljenom roku postupio po Presudi, pa je tužilac preko punomoćnika poslao tuženom dana 23.12.2020. opomenu pred pokretanje izvršnog postupka. Međutim, kako tuženi ni nakon opomene nije postupio po Presudi, tužilac je podnio predlog za izvršenje nadležnom javnom izvršitelju, pa je na osnovu Rješenja o izvršenju od 25.2.2021. prinudnim putem naplatio sve naknade dospjele od 1.8.2016. do 18.11.2020.

IV - PRESJEK POKRENUTIH POSTUPAKA I NJIHOVI ISHODI

Zahtjevima za slobodan pristup informacija upućenim svim centrima za socijalni rad, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Upravnom суду Crne Gore traženi su sljedeći podaci i informacije u zavisnosti od nadležnosti za postupanje po informacijama:

1.1. Koliko postupaka je **pokrenuto** a koliko **rješeno** pred ovim Centrom/Ministarstvom/Sudom u predmetima koji se tiču ostvarivanja prava na **dodatak za njegu i pomoć** i prava na ličnu invalidninu u toku **2016**, zatim u toku **2018**, i na kraju u toku **2020**?

1.1.1. Ukupan broj predmeta u kojima su zahtjevi strandaka **usvojeni**, odnosno odobreno pravo na dodatak za njegu i pomoć, odnosno pravo na ličnu invalidninu?

1.1.2. Ukupan broj predmeta u kojima su zahtjevi **odbijeni** i razlozi odbijanja zahtjeva?

1.1.3. Ukupan broj primljenih **žalbi** od strane strandaka na rješenja kojima je zahtjev odbijen kao neosnovan?

1.1.4. Ukupan broj predmeta u kojima se **postupalo na osnovu presuda Upravnog suda (u ponovnom postupku)**?

1.1.5. U slučaju da po nekim zahtjevima podnijetim u toku 2020. ili i ranijih godina Centar nije postupio (nije još uvijek donio Rješenje) o koliko je takvih zahtjeva riječ i koji su razlozi ne-postupanja do ovog trenutka?

...

Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je odbilo zahtjev za slobodan pristup informaciji navodeći da **nije u posjedu informacija**, odnosno da ne vodi ove vrste evidencija, što ukazuje na ograničenost tzv. socijalnog kartona, odnosno ISSS.

Na osnovu dostavljenih podataka koji predstavljaju samo statističke prikaze broja podnijetih zahtjeva, odbijajućih rješenja, rješenja kojima je priznato pravo, te broju žalbi i konačnih ishoda drugostepenog postupka, ili spora nakon tužbe, može se konstatovati ako ne zabrinjavajući, onda svakako upitan presjek koji ukazuje na **mali procenat pozitivnih rješenja**, odnosno predmeta u kojima je postupak okončan priznavanjem prava, te često i mali broj žalbi u odnosu na broj „negativnih“ rješenja u korist stranke. Osim na već ukazane propuste i postupanja institucija ovdje je važno napomenuti i potrebu izgrađivanja povjerenja u institucije jer mali procenat i broj žalbenih/tužbenih postupaka, osim na nedovoljnu ili neadekvatnu informisanost strandaka, može ukazivati i na nizak stepen povjerenja u njihov rad. Imajući u vidu da ni svi centri za socijalni rad nijesu dostavili kompletne i potpune informacije, niti odgovore na sva pitanja, radi dodatnog pojašnjenja „–“ u tabeli označava istovjetni znak dostavljen od strane centara prilikom odgovora, zbog čega nijesmo u mogućnosti dati tumačenje značenja. U tabeli „x“ označava da centri nijesu dostavili tražene informacije.

ROŽAJE						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	662	146	516	69 (34 žalbe su usvojene, a u 35 predmeta žalba je odbijena kao neosnovana)	1
2.	Lična invalidnina	71	12	59	3 (žalbe odbijene kao neosnovane)	-
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1353	482	817	248 (141 predmeta žalbe usvojene, u 107 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	2
2.	Lična invalidnina	39	8	31	17 (4 predmeta žalbe usvojene, u 13 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	-
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	639	207	432	402 (184 predmeta žalbe usvojene, u 218 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	3
2.	Lična invalidnina	13	3	10	6 (1 predmet žalba usvojena, u 7 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	1

HERCEG NOVI

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	407	136	252	7	6
2.	Lična invalidnina	49	7	42	10	-

	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	262	156	104	62	3
2.	Lična invalidnina	16	8	8	12	1

	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	325	226	99	33	5
2.	Lična invalidnina	13	3	10	4	2

TIVAT						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	220	60	160	0	0
2.	Lična invalidnina	0	0	0	0	0
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	103	53	50	20	3
2.	Lična invalidnina	7	3	4	1	0
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	104	121	63	15	3
2.	Lična invalidnina	13	2	11	1	0

KOTOR

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	182	75	107	10	1
2.	Lična invalidnina	0	0	0	0	0

	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	134	95	39	13	3
2.	Lična invalidnina	13	8	5	1	0

	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	219	171	48	8	2
2.	Lična invalidnina	6	4	2	1	0

BUDVA						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	156	42	113	0	0
2.	Lična invalidnina	0	0	0	0	0
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	95	50	45	7	1
2.	Lična invalidnina	13	3	10	6	1
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	200	112	88	5	0
2.	Lična invalidnina	21	7	14	5	0

BAR						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	684	215	469	60	7
2.	Lična invalidnina	109	18	91	18	3
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	545	265	280	60	6
2.	Lična invalidnina	39	4	35	15	2
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	542	261	281	22	5
2.	Lična invalidnina	42	12	29	1	2

ULCINJ						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	296	92	204	52	-
2.	Lična invalidnina	39	17	22	5	1
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	289	143	146	26	1
2.	Lična invalidnina	31	4	27	5	-
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	317	125	192	28	-
2.	Lična invalidnina	27	8	19	-	-

BIJELO POLJE						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1400	299	1101	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	231	17	214	Nema podataka	Nema podataka
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	663	208	455	255	43
2.	Lična invalidnina	64	5	59	46	12
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	383	257	126	59	32
2.	Lična invalidnina	17	2	15	13	11

BERANE						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1198	442	756	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	3	-	3	Nema podataka	Nema podataka
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1344	744	590	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	8	1	7	Nema podataka	Nema podataka
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	892	428	464	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	20	4	16	Nema podataka	Nema podataka

ANDRIJEVICA

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	195	55	140	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	0	0	0	0	0
<hr/>						
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	145	44	104	11	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	0	0	0	2	1
<hr/>						
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	187	112	75	14	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	2	1	1	1	Nema podataka

PETNJICA ⁸						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	-	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	-	-
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	-	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	-	-
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	294	158	136	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	3	3	-	-	-

⁸ Podaci za CZSR Petnjica za 2016. i 2018. su u okviru podataka u Beranama jer su predmeti za obradu putem sistema SWIS prebačeni u PJ Petnjica u 2019.

PLJEVLJA I ŽABLJAK

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	203	26	177	-	-
2.	Lična invalidnina	17	4	13	-	-

	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	58	11	47	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	7	1	6	Nema podataka	Nema podataka

	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	63	7	56	Nema podataka	Nema podataka
2.	Lična invalidnina	3	-	3	Nema podataka	Nema podataka

*2016 – 4 predmeta Upravni sud

*2018 – 4 predmeta Upravni sud

*2020 – 1 predmet Upravni sud

DANILOVGRAD						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	-	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	-	-
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	439	303	136	-	-
2.	Lična invalidnina	42	8	34	-	-
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	288	202	86	-	-
2.	Lična invalidnina	17	2	15	-	-

* Odbijen je zahtjev za dostavljanje informacija za 2016., s obrazloženjem da CZSR nije u posjedu traženih informacija jer je arhivska građa za pomenutu godinu popisana i dostavljena državnom arhivu zbog čega nijesu u mogućnosti da dostave preciznu i valjanu informaciju koju bi potkrijepili dokazima.

MOJKOVAC

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	-	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	-	-

	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	312	141	171	-	-
2.	Lična invalidnina	14	3	11	-	-

	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	370	190	180	-	-
2.	Lična invalidnina	7	1	6	-	-

KOLAŠIN						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	-	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	-	-
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	109	77	32	-	-
2.	Lična invalidnina	5	0	5	-	-
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	208	98	110	-	-
2.	Lična invalidnina	6	1	5	-	-

CETINJE						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	613 ⁹	-	-	-	-
2.	Lična invalidnina	90 ¹⁰	-	-	-	-
	2018 ¹¹	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	685	325	340	-	-
2.	Lična invalidnina	68	10	57	-	-
	2020 ¹²	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	358	225	124	-	-
2.	Lična invalidnina	11	3	7	-	-

9 Podatak iz decembra 2016.

10 Ibid.

11 Na sjednici Komisije održane 1.7.2018 - 10 zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć nije uzeto u razmatranje, dok na sjednici Komisije održanoj 19.11.2018, nije uzeto u razmatranje 10 zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć i jedan zahtjev za ostvarivanje prava na ličnu invalidninu.

12 Na sjednici Komisije održane 7.2.2020 - tri zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć nije uzeto u razmatranje, dok na sjednici Komisije održane 11.9.2020, nije uzeto u razmatranje šest zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak za njegu i pomoć i jedan zahtjev za ostvarivanje prava na ličnu invalidninu.

NIKŠIĆ						
	2016 ¹³	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1697	487	1210	-	-
2.	Lična invalidnina	266	16	250	-	-
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1239	704	535	-	-
2.	Lična invalidnina	133	21	112	-	-
	2020 ¹⁴	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	1683	1103	580	-	-
2.	Lična invalidnina	96	8	88	-	-

13 Izvor: Izvještaj o radu CZSR za opštine NK, PL, ŠN za 2016.

14 Podaci navedeni u tabeli predstavljaju sumarni prikaz opštine NK, PL, ŠN. Izvor: Izvještaj o radu CZSR za opštine NK, PL, ŠN za 2020.

PLUŽINE

	2016¹⁵	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	59	18	41	-	-
2.	Lična invalidnina	6	1	5	-	-

	2018¹⁶	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	50	22	28	-	-
2.	Lična invalidnina	2	1	1	-	-

15 Izvor: Izvještaj o radu CZSR za opštine NK, PL, ŠN za 2016.

16 Izvor: Izvještaj o radu CZSR za opštine NK, PL, ŠN za 2018.

ŠAVNIK						
	2016 ¹⁷	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	38	10	28	-	-
2.	Lična invalidnina	6	1	5	-	-
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	26	15	11	-	-
2.	Lična invalidnina	5	0	5	-	-

PODGORICA/OPŠTINA U OKVIRU GG GOLUBOVI I OPŠTINA TUZI

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	Ukupno 73, od čega je 27 žalbi usvojeno, 46 žalbi odbijeno	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	2 žalbe odbijene	-
<hr/>						
	2018¹⁸	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	59 žalbi usvojeno	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	15 žalbi usvojeno	-
<hr/>						
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	-	-	-	Ukupno 57, od čega su 4 žalbe usvojene, 53 žalbi odbijeno	-
2.	Lična invalidnina	-	-	-	1 žalba usvojena, 20 žalbi odbijeno	-

18 Djelimično je usvojen zahtjev. Odbijen je pristup informacijama u tačkama 1.1, 1.1.3 i 2. jer pristup informacijama zahtjeva sačinjavaće nove informacije, kako su naveli iz Centra. Podaci su dostavljeni za 2019. u dijelu u kojim se navode odbijajuće žalbe, iako podaci za ovu godinu nijesu traženi. Tokom 2019. odbijeno je 146 žalbi po osnovu prava za njegu i pomoć i 48 po osnovu prava na ličnu invalidninu.

PLAV ¹⁹						
	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	x	x	x	x	x
2.	Lična invalidnina	x	x	x	x	x
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	x	x	x	x	x
2.	Lična invalidnina	x	x	x	x	x
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	x	x	x	x	x
2.	Lična invalidnina	x	x	x	x	x

19 Od CZSR PL je dostavljeno Rješenje kojim se odobrava pristup informacijama, ali nijesu dostavljene i tražene informacije nakon dostavljanja Rješenja.

GUSINJE²⁰

	2016	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	x	x	x	x	x
2.	Lična invalidnina	x	x	x	x	x
<hr/>						
	2018	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	x	x	x	x	x
2.	Lična invalidnina	x	x	x	x	x
<hr/>						
	2020	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
1.	Dodatak za njegu i pomoć	x	x	x	x	x
2.	Lična invalidnina	x	x	x	x	x

UPRAVNI SUD					
	2016	Broj podnijetih tužbi	Broj riješenih predmeta	Broj usvojenih tužbi	Broj odbijenih tužbi
1.	Dodatak za njegu i pomoć	269	141	133	3
2.	Lična invalidnina	128	89	80	4
	2018	Broj podnijetih tužbi	Broj riješenih predmeta	Broj usvojenih tužbi	Broj odbijenih tužbi
1.	Dodatak za njegu i pomoć	243	151	127	13
2.	Lična invalidnina	108	75	62	7
	2020	Broj podnijetih tužbi	Broj riješenih predmeta	Broj usvojenih tužbi	Broj odbijenih tužbi 2016
1.	Dodatak za njegu i pomoć	225	214	127	68
2.	Lična invalidnina	45	47	32	14

V - SUMARNI PRIKAZ STATISTIKE

PRAVO NA DODATAK ZA NJEGU I POMOĆ / 2016 / 2018 / 2020 /

2016	RB.	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
Dodatak za njegu i pomoć	1. CZSR Rožaje	662	146	516	69 (34 predmeta žalbe usvojene a u 35 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	1
	2. CZSR Herceg Novi	407	136	252	7	6
	3. CZSR Tivat	220	60	160	0	0
	4. CZSR Kotor	182	75	107	10	1
	5. CZSR Budva	156	42	113	0	0
	6. CZSR Bar	684	215	469	60	7
	7. CZSR Ulcinj	296	92	204	52	/
	8. CZSR Bijelo Polje	1400	299	1101	Nema podataka	Nema podataka
	9. CZSR Berane	1198	442	756	Nema podataka	Nema podataka
	10. CZSR Andrijevica	195	55	140	Nema podataka	Nema podataka
	11. CZSR Pljevlja i Žabljak	203	26	177		
	12. CZSR Danilovgrad	-	-	-	-	-
	13. CZSR Mojkovac	-	-	-	-	-
	14. CZSR Kolašin	-	-	-	-	-
	15. CZSR Cetinje	613	-	-	-	-
	16. CZSR Nikšić	1697	487	1210	-	-
	17. CZSR Plužine	59	18	41	-	-
	16. CZSR Šavnik	38	10	28	-	-
	17. CZSR Podgorica / Golubovci / Tuzi	-	-	-	Ukupno 73, od čega je 27 žalbi usvojeno, 46 žalbi odbijeno	-
	18. CZSR Plav	-	-	-	-	-
	19. Gusinje	-	-	-	-	-
	20. Petnjica	-	-	-	-	-
	UKUPNO	534	2013	5274	271	15

2018	RB.	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
Dodatak za njegu i pomoć	1. CZSR Rožaje	1353	482	817	248 (141 predmeta žalbe usvojene, u 107 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	2
	2. CZSR Herceg Novi	262	156	104	62	3
	3. CZSR Tivat	103	53	50	20	3
	4. CZSR Kotor	134	95	39	13	3
	5. CZSR Budva	95	50	45	7	1
	6. CZSR Bar	545	265	280	60	6
	7. CZSR Ulcinj	289	143	146	26	1
	8. CZSR Bijelo Polje	663	208	455	255	43
	9. CZSR Berane	1344	744	590	Nema podataka	Nema podataka
	10. CZSR Andrijevica	145	44	104	11	Nema podataka
	11. CZSR Pljevlja i Žabljak	58	11	47	Nema podataka	Nema podataka
	12. CZSR Danilovgrad	439	303	136	-	-
	13. CZSR Mojkovac	312	141	171	-	-
	14. CZSR Kolašin	109	77	32	-	-
	15. CZSR Cetinje	685	325	340	-	-
	16. CZSR Nikšić	1239	704	535	-	-
	17. CZSR Plužine	50	22	28	-	-
	16. CZSR Šavnik	26	15	11	-	-
	17. CZSR Podgorica / Golubovci / Tuzi	-	-	-	59 žalbi usvojeno	-
	18. CZSR Plav	x	x	x	x	x
	19. Gusinje	x	x	x	x	x
	20. Petnjica	x	x	x	x	x
	UKUPNO	7851	3838	3930	761	62

2020	RB.	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
	1. CZSR Rožaje	639	207	432	402 (184 predmeta žalbe usvojene, u 218 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	3
	2. CZSR Herceg Novi	325	226	99	33	5
	3. CZSR Tivat	104	121	63	15	3
	4. CZSR Kotor	219	171	48	8	2
	5. CZSR Budva	200	112	88	5	0
	6. CZSR Bar	542	261	281	22	5
	7. CZSR Ulcinj	317	125	192	28	-
	8. CZSR Bijelo Polje	383	257	126	59	32
	9. CZSR Berane	892	428	464	Nema podataka	Nema podataka
Dodatak za njegu i pomoć	10. CZSR Andrijevica	187	112	75	14	Nema podataka
	11. CZSR Pljevlja i Žabljak	63	7	56	Nema podataka	Nema podataka
	12. CZSR Danilovgrad	288	202	86	-	-
	13. CZSR Mojkovac	370	190	180	-	-
	14. CZSR Kolašin	208	98	110	-	-
	15. CZSR Cetinje	358	225	124	-	-
	16. CZSR Nikšić	1683	1103	580	-	-
	17. CZSR Plužine	x	x	x	x	x
	16. CZSR Šavnik	x	x	x	x	x
	17. CZSR Podgorica / Golubovci / Tuzi				Ukupno 57, od čega su 4 žalbe usvojene, 53 žalbi odbijeno	
	18. CZSR Plav	x	x	x	x	x
	19. Gusinje	x	x	x	x	x
	20. Petnjica	294	158	136	Nema podataka	Nema podataka
	UKUPNO	7072	4003	3140	643	50

PRAVO NA LIČNU INVALIDNINU / 2016 / 2018 / 2020 /

2016	RB.	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
Lična invalidnina	1. CZSR Rožaje	71	12	59	3 (odbijene kao neosnovane)	-
	2. CZSR Herceg Novi	49	7	42	10	-
	3. CZSR Tivat	0	0	0	0	0
	4. CZSR Kotor	0	0	0	0	0
	5. CZSR Budva	0	0	0	0	0
	6. CZSR Bar	109	18	91	18	3
	7. CZSR Ulcinj	39	17	22	5	1
	8. CZSR Bijelo Polje	231	17	214	Nema podataka	Nema podataka
	9. CZSR Berane	3	-	3	Nema podataka	Nema podataka
	10. CZSR Andrijevica	0	0	0	0	0
	11. CZSR Pljevlja i Žabljak	17	4	13		
	12. CZSR Danilovgrad	x	x	x	x	x
	13. CZSR Mojkovac	x	x	x	x	x
	14. CZSR Kolašin	x	x	x	x	x
	15. CZSR Cetinje	90				
	16. CZSR Nikšić	266	16	250	-	-
	17. CZSR Plužine	6	1	5	-	-
	18. CZSR Šavnik	6	1	5	-	-
	19. CZSR Podgorica / Golubovci / Tuzi	-	-	-	2 žalbe odbijene	-
	20. CZSR Plav	x	x	x	x	x
	21. Gusinje	x	x	x	x	x
	22. Petnjica	x	x	x	x	x
	UKUPNO	887	93	704	38	4

2018	RB.	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
Lična invalidnina	1. CZSR Rožaje	39	8	31	17 (4 predmeta žalbe usvojene, u 13 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	
	2. CZSR Herceg Novi	16	8	8	12	1
	3. CZSR Tivat	7	3	4	1	0
	4. CZSR Kotor	13	8	5	1	0
	5. CZSR Budva	13	3	10	6	1
	6. CZSR Bar	39	4	35	15	2
	7. CZSR Ulcinj	31	4	27	5	-
	8. CZSR Bijelo Polje	64	5	59	46	12
	9. CZSR Berane	8	1	7	Nema podataka	Nema podataka
	10. CZSR Andrijevica	0	0	0	2	1
	11. CZSR Pljevlja i Žabljak	7	1	6	Nema podataka	Nema podataka
	12. CZSR Danilovgrad	42	8	34	-	-
	13. CZSR Mojkovac	14	3	11	-	-
	14. CZSR Kolašin	5	0	5	-	-
	15. CZSR Cetinje	68	10	57	-	-
	16. CZSR Nikšić	133	21	112	-	-
	17. CZSR Plužine	2	1	1	-	-
	16. CZSR Šavnik	5	0	5	-	-
	17. CZSR Podgorica / Golubovci / Tuzi	-	-	-	15 žalbi usvojeno	-
	18. CZSR Plav	x	x	x	x	x
	19. Gusinje	x	x	x	x	x
	20. Petnjica	x	x	x	x	x
UKUPNO		506	88	417	120	17

2020	RB.	Ukupno zahtjeva	Riješeno pozitivno	Riješeno negativno	Broj izjavljenih žalbi MFSS	Upravni sud / ponovni postupak
Lična invalidnina	1. CZSR Rožaje	13	3	10	6 (1 predmet žalba usvojena, u 7 predmeta žalba odbijena kao neosnovana)	1
	2. CZSR Herceg Novi	13	3	10	4	2
	3. CZSR Tivat	13	2	11	1	0
	4. CZSR Kotor	6	4	2	1	0
	5. CZSR Budva	21	7	14	5	0
	6. CZSR Bar	42	12	29	1	2
	7. CZSR Ulcinj	27	8	19	-	-
	8. CZSR Bijelo Polje	17	2	15	13	11
	9. CZSR Berane	20	4	16	Nema podataka	Nema podataka
	10. CZSR Andrijevica	2	1	1	1	Nema podataka
	11. CZSR Pljevlja i Žabljak	3	-	3	Nema podataka	Nema podataka
	12. CZSR Danilovgrad	17	2	15	-	-
	13. CZSR Mojkovac	7	1	6	-	-
	14. CZSR Kolašin	6	1	5	-	-
	15. CZSR Cetinje	11	3	7	-	-
	16. CZSR Nikšić	96	8	88	-	-
	17. CZSR Plužine	x	x	x	x	x
	16. CZSR Šavnik	x	x	x	x	x
	17. CZSR Podgorica / Golubovci / Tuzi	-	-	-	1 žalba usvojena, 20 odbijeno	-
	18. CZSR Plav	x	x	x	x	x
	19. Gusinje	x	x	x	x	x
	20. Petnjica	3	3	-	-	-
	UKUPNO	317	64	251	53	16

VI - PREPORUKE I ZAKLJUČCI

Analiza ukazuje na neophodnost **unapređenja efikasnosti i uspješnosti, odnosno ishoda upravnih postupaka i upravnih sporova u praksi u oblasti socijalne zaštite**, u cilju bržeg, pravednijeg i ekonomičnijeg pristupa pravima i zaštiti interesa stranaka u postupku, odnosno u krajnjem i države Crne Gore. U tom smislu, **oblast socijalne zaštite**, kao oblast u kojoj OSI pokreću najveći broj postupaka, a od čijih ishoda često zavisi i mogućnost ostvarivanja prava u drugim oblastima, **mora preprjeti ozbiljne zakonske reforme i reforme u primjeni zakona**. U tom cilju, preporuke date u [Analizi stanja u oblasti usluga koje se nude/garantuju osobama s invaliditetom s preporukama za njihovo unapređenje](#) i [Inicijativi za izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti](#) neophodno je primijeniti kako bi i ishod, efikasnost i rezultat, odnosno uticaj upravnih postupaka/sporova na prava i položaj OSI bio adekvatniji, pravedniji i pravičniji.

Zbog prethodno navedenog, osim upućivanja na pomenute dokumente kako bi se postojeća oblast unaprijedila, potrebno je i:

- Unaprijediti i povećati **proaktivnost institucija** u cilju orientacije uprave usmjerene na građanina/ku kao korisnika/cu (prava);
- Unaprijediti i težiti kontinuiranoj **informisanosti i znanju osoba s invaliditetom** (primarno žena s invaliditetom kao dodatno i specifično ugroženih) o upravnom postupku i upravnom sporu i mehanizmima zaštite prava OSI;
- Ohrabriti i podstići **veći broj novopokrenutih postupaka** pred državnim institucijama i sudovima u segmentu ostvarivanja prava OSI i zaštite njihovih prava i interesa;
- Garantovati **jednostavnost, pravnu sigurnost, i pravednost postupka** u ostvarivanju prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite. U tom smislu, institucije moraju "kreirati atmosferu" u kojoj će stranke imati povjerenje u njihov rad;
- **Centri za socijalni rad, odnosno Ministarstvo finansija i socijalnog staranja moraju unaprijediti postojeće evidencije**, uključujući i njihovu vrstu i sadržaj, i ukloniti trenutne ograničenosti tzv. socijalnog kartona, odnosno ISSS. „Socijalni karton“ koji odgovara svojoj suštini mora pratiti stanje potencijalnih korisnika/ca prava, njihovu životnu i društvenu situaciju, odnosno potrebe nastale iz iskustva invaliditeta²¹, uključujući materijalni status;
- U primjeni zakona se voditi **načelima upravnog postupka i načelima Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom**:
 - **Sadržaj rješenja** o nekoj upravnoj stvari/predmetu ne može sadržati samo citiranje propisa i pozivanje na nalaze i mišljenja socijalno-ljekarskih komisija, koje pritom ne sadrže jasan i potpun prikaz činjenica, odnosno ne sadrže "nalaz i mišljenje" već samo konstataciju;
 - U odnosu na prethodnu preporuku, **obrazloženje rješenja** o nekoj upravnoj stvari/predmetu treba da bude razumljivo i da sadrži kratko izlaganje zahtjeva stranke, činjenično stanje na osnovu kojeg je rješenje donijeto, propise na osnovu kojih je rješenje donijeto, razloge koji, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, upućuju na odluku u dispozitivu rješenja, razloge zbog kojih nije uvažen neki od zahtjeva ili predloga stranke, odnosno nije uzeto u obzir izjašnjenje stranke o rezultatima ispitnog postupka, a kod odlučivanja po slobodnoj ocjeni, glavne razloge za donijetu odluku;
 - U slučaju da **žalba ne odlaže izvršenje rješenja**, obrazloženje treba sadržati i pozivanje na propis kojim je to propisano, odnosno detaljne razloge zbog kojih žalba ne odlaže izvršenje rješenja;
 - **Uputstvom o pravnoj zaštiti** stranka se mora obavijestiti o pravnim ljevkovima, odnosno da li protiv rješenja može izjaviti žalbu ili pokrenuti upravni spor ili drugi postupak pred sudom,

21 Iskustvo invaliditeta treba razumjeti kao sadejstvo oštećenja i okolinskih prepreka i prepreka u stavovima, te u skladu s tim procjenjivati potrebu za podrškom zajednice, odnosno sistema, što osim materijalnih naknada koje prate troškove života nastale zbog invaliditeta mora pratiti i usluge u zajednici i upućivanje na druge sisteme podrške/usluga.

uz upućivanje na organ kojem se može podnijeti pravni lijek, odnosno sud pred kojim se može ostvariti sudska zaštita;

- Dužina trajanja postupka mora biti razumna, i ne smije trajati predugo; **U tom smislu, potupak mora biti ekonimičan, efikasan, i efektivan, uz korišćenje svih zakonskih mogućnosti za brže rješavanje postupka;**

- **Pozicija stranke u postupku mora biti adekvatna**, uz afirmaciju principa servisno orijentisane državne uprave;

- **Drugostepeni organ mora biti adekvatan korektor postupka, a upravni organi moraju postupati po obavezujućim nalogima iz presuda Upravnog suda;**

- **Upravni organi trebaju** dobrovoljno, u ostavljenom roku, **postupati prema Presudi Upravnog suda**, kako se naplata **ne bi realizovana kroz izvršni postupak**;

- **Upravni sud treba zakazivati rasprave u razumnom roku**, a prilikom sljedećih izmjena/ dopuna ili donošenja novog **Zakona o upravnom sporu**, isti je neophodno dopuniti i propisati rok u kojem je predsjednik vijeća dužan da odredi dan rasprave, kako bi se sporovi brže okončavali, uključujući i kada se isti upravo vode zbog "čutanja administracije". Na ovaj način mora se osigurati odsustvo diskriminacije u postupcima pred organima, odnosno adekvatan i blagovremen pristup pravdi.

Literatura:

Konvencija o pravima lica sa invaliditetom (Ukaz o proglašenju Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima lica sa invaliditetom s opcionim protokolom ("Sl.list Crne Gore – Međunarodni ugovori");

Opšti komentar Komiteta UN br. 1 – Jednako priznanje pred zakonom;

Opšti komentar Komiteta UN br. 5 – Samostalni život i uključenost u zajednicu;

Opšti komentar Komiteta UN br. 6 – O ravnopravnosti i nediskriminaciji;

Ustav Crne Gore ("Sl. list CG", br. 1/2007 i 38/2013 – Amandmani I-XVI), br. 002/09);

Analiza usluga za OSI i preporukama za unapređenje trenutnog stanja, UMHCG, 2021;

Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti ("Sl. list CG", br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017, 31/2017 - odluka US, 42/2017, 50/2017 i 59/21);

Zakon o upravnom postupku ("Sl. list CG", br. 056/14 od 24.12.2014, 020/15 od 24.04.2015, 040/16 od 30.06.2016, 037/17);

Zakon o opštem upravnom postupku ("Sl. list RCG", br. 060/03, "Sl. list CG", br. 073/10, 032/11);

Zakon o upravnom sporu ("Sl. list CG", br. 054/16 od 15.8.2016);

Pravilnik o medicinskim indikacijama za ostvarivanje prava na materijalno obezbeđenje, dodatak za njegu i pomoć, ličnu invalidninu i naknadu zarade za rad na poslovima punog radnog vremena („Sl. list CG”, br. 58/14);

Pravilnik o bližim uslovima za obrazovanje, sastav i način rada socijalno-ljekarskih komisija ("Sl. list CG", br. 044/14, 019/19, 006/21);

Izvještaj o radu Centra za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik za 2016;

Izvještaj o radu Centra za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik za 2018,

Izvještaj o radu Centra za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik za 2020.

O autorima/kama

Marina Vujačić – izvršna direktorica UMHCG.

Rodjena je 1986. u Nikšiću. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Nikšiću 2009, Studijski program za sociologiju. Drugi put je za poziciju izvršne direktorice UMHCG izabrana u aprilu 2019, na petogodišnji mandat koji je započeo 1. maja 2019. Prethodno, od 29. avgusta 2011. do 30. septembra 2017. Marina je prvi put bila Izvršna direktorica UMHCG. Podnijela je ostavku na mjesto izvršne direktorice u avgustu 2017. zbog izbora na funkciju. Bila je državna sekretarka Ministarstva evropskih poslova u Vladi Crne Gore od 31. avgusta 2017. do 1. marta 2018. Za vrijeme mandata koordinirala je izradom brojnih strateških dokumenata Ministarstva i onih koje usvaja Vlada u procesu pregovora s EU.

Bila je predsjedavajuća Konsultativnog tijela za sprovоđenje Strategije informisanja jaunosti o pregovorima CG s EU, predsjedavala je sjednicama Komisije za europske integracije i dr. Učestvovala je na raznim seminarima i edukacijama iz oblasti: ljudskih prava, zaštite od diskriminacije, vladavine prava, upravljanja i rukovođenja, komunikaciji u procesu pregovora s EU, planiranja i pisanja projekata za EU fondove, strateškog planiranja, finansiranja NVO iz javnih fondova, istraživanja, vođenje kampanje javnog zastupanja, zagovaranja i lobiranja i svih pojedinačnih tema iz oblasti invaliditet.

Učestvovala je u izradi i pisanju: izvještaja o ljudskim pravima osoba s invaliditetom za Crnu Goru 2010, 2011, 2012. i 2013, autorka ili koautorka je i preko 15 drugih istraživanja, izvještaja i publikacija. Kao najvažnije, izdvaja pripremu Alternativnog izvještaja o sprovоđenju Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom u Crnoj Gori i njegovog predstavljanja članovima Komiteta u Ženevi (Švajcarska), u avgustu 2017.

Trenutno je, kao predstavnica NVO, članica Radne grupe za izradu Akcionog plana za sprovоđenje preporuka Komiteta UN o pravima osoba s invaliditetom (MFSS), Radne grupe za izradu Analize održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i Analize o mogućnostima za uspostavljanje Centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja koja su OSI (ZSDZ), Zajedničkog konsultativnog odbora (ZKO) između Crne Gore i Europskog Ekonomskog i socijalnog komiteta (EESK) (KEI), Savjeta za transparentnost (MUP), i Odbora upravljanja projektom Reforme utvrđivanja invalidnosti (UNDP).

Trenerica je na temu ljudskih prava osoba s invaliditetom, zabrane diskriminacije, inkluzivnog obrazovanja, modela pristupa invaliditetu, društvenih stavova i odnosa medija prema invaliditetu, izjednačavanja mogućnosti i brojnih drugih. Uključena je u edukacijama osoba s invaliditetom, nastavnog kadra, zaposlenih u državnoj upravi, advokata, sudija, policije, tužilaca, predstavnika političkih partija, učenika, srednjoškolaca i studenata i brojnih drugih ciljnih grupa koje rade s OSI ili su na pozicijama pripreme i/ili primjene zakona i politika. Trenerica je i Uprave za kadrove na teme finansiranja NVO iz javnih fondova, konsultovanja NVO u procesu pripreme politika, i anitidiskriminacije.

Autorka je tri programa obuke za zaposlene u socijalnoj i dječjoj zaštiti, odnosno stručne radnike, stručne saradnike i saradnike, i to na opšte teme iz oblasti ljudskih prava djece s invaliditetom i odraslih OSI, o usluzi personalne asistencije, i o samostalnom životu i uslugama socijalne i dječje zaštite, s posebnim naglaskom na socijalno-edukativne usluge, koje je UMHCG akreditovalo kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu.

Koordinatorka je portala osoba s invaliditetom – Disabilityinfo.me koji je pokrenulo i uređuje UMHCG. Urednica je i časopisa DisabilityINFO.

Govori engleski jezik.

Boris Marić – državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava.

Boris je dugogodišnji civilni aktivista, politički analitilčar i direktor NVO CEGAS, a od jula 2021. imenovan je za državnog sekretara u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava.

Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore. Dodatno se usavršavao kroz Školu evropskih integracija, u organizaciji Centra za građansko obrazovanje (CGO), Centra za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) i Evropskog pokreta u Crnoj Gori, uz podršku FOSI ROM, i Školu demokratskog rukovođenja, u organizaciji Nansen dijalog centra u Crnoj Gori i Savjeta Evrope, kao i kroz niz treninga u oblasti javnih politika i upravljanja organizacijama.

Svoj radni angažman započeo je u CRNVO-u kao urednik NVO Biltena, što je pratilo dalji rad u lokalnoj samoupravi u okviru Sekretarijata za sport, a zatim u javnom preduzeću «Vodovod i kanalizacija», koji je napustio sa mjesta jednog od šefova sektora.

Nakon toga bio je direktor parlamentarne stranke Pokret za promjene, u okviru koje je bio i šef njenog odborničkog kluba u Skupštini Glavnog grada, iz koje je na nestatutaran način isključen, zbog pokušaja da s grupom istomišljenika javno odbrani programske i statutarne odredbe Pokreta za promjene i sam duh tog političkog subjekta.

Kao predstavnik NVO bio je član Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore EU za poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, ispred CGO-a, kao i Upravnog odbora najšire nacionalne koalicije NVO „Saradjnjom do cilja“, do stupanja na dužnost ministra rada i socijalnog staranja u Vladi izbornog povjerenja 2016. Ministarsku funkciju obavljao je kao nezavisni intelektualac i prepoznati civilni aktivista. Rad na rukovođenju Ministarstvom prezentiran je u detaljnem izvještaju koji je uradio sa svojim savjetnicima. Bio je predavač u Školi demokratije, koju je organizovao CGO uz podršku fondacije Friedrich Ebert. Autor je brojnih članaka iz oblasti demokratije i evropskih integracija, kao i koautor nekoliko publikacija, od kojih treba istaći, *Europa u mom gradu – civilno društvo, lokalne samouprave, građani i građanke – uloga i mjesto u procesu evropskih integracija, stavovi i percepcije građana o integrativnim procesima, Pravosuđe i sud javnosti, Priručnik za praktičnu primjenu Arhuske konvencije, Crnogorski izbori u koverti, Djelotvorno do vladavine prava* i dr.

Govori engleski jezik.

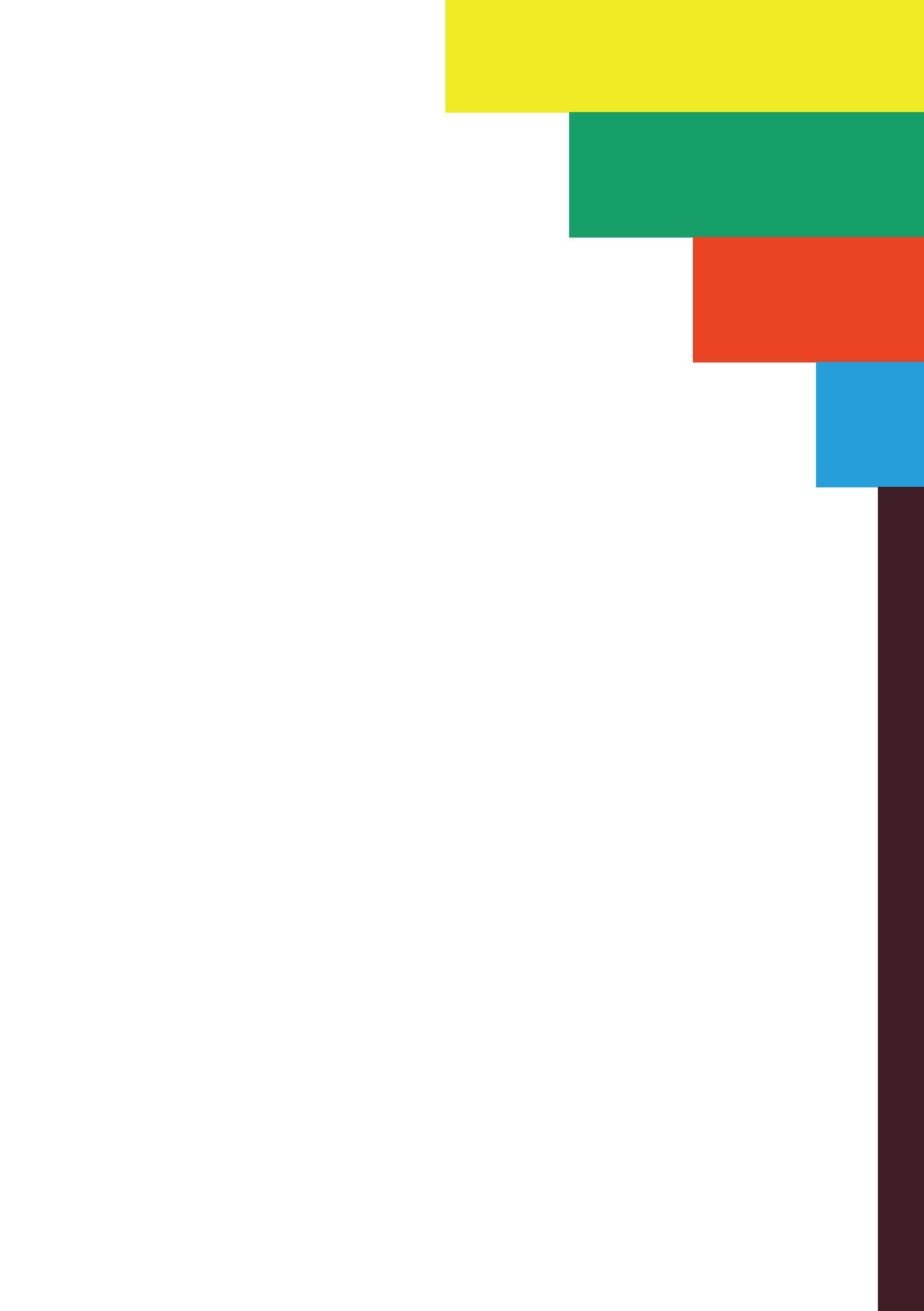
Tijana Živković Petraković – Advokatska kancelarija "Terzić – Živković"

Rođena je 1986. u Pljevljima.

Diplomirala je na Univerzitetu Crne Gore, na Pravnom fakultetu u Podgorici. Članica je Udruženja pravnika od 2010, kao i Advokatske komore od 2012. Tokom studija bila je članica Evropskog udruženja studenata prava u Crnoj Gori (ELSA Montenegro). Profesionalnu karijeru je započela u oblasti privrednog prava, kao pripravnica, u Advokatskoj kancelariji „Ćupić“. Od 2012. radi kao samostalna advokatka. Saradnju sa Udruženjem mladih sa hendihekomp Crne Gore ostvaruje od 2013. Ista je započeta kroz projekat koji je realizovao Centar za istraživanje i monitoring (CeMI), a koji se odnosio na institute besplatne pravne pomoći. U okviru Pravnog savjetovališta UMHCG sa svojim advokatskim timom zastupa sve stranke s invaliditetom i članove njihovih porodica u raznim postupcima/sporovima pred nadležnim institucijama/sudovima (parničnim, upravnim, krivičnim, prekršajnim i drugim postupcima). Kroz mehanizam besplatne pravne pomoći zastupa OSI u svim pravnim poslovima i postupcima pred svim institucijama sistema, kao i pred pravnim i fizičkim licima u državi i inostranstvu (u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore, u postupku za vansudsko rješavanje sporova, u postupku pred javnim izvršiteljem). Takođe, saradnju u svojstvu advokatice ostvaruje i sa Centrom za ženska prava.

Govori engleski jezik.

Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore

Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (AYDM)

Kralja Nikole, br. 76 | 81000 Podgorica

Tel/fax: +382 (0)20 265 650

Mobilni telefoni: +382 (0)67 801 761; +382 (0)69 385 981

Email: umhcg@t-com.me; office@umhcg.com

@UMHCG

@UMHCG

umhcg_aydm

ISBN 978-9940-803-06-3

9 789940 803063 >